

ความล้มเหลวทางการเมือง

การเข้าสู่อำนาจของนักการเมืองไทย นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมาจนถึงปลายสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งได้กล่าวแล้วว่าในยุคจอมพล ป. ผู้นำฝ่ายพลเรือนของคณะราษฎรหาโอกาสเข้าสู่อำนาจทางการเมืองได้ยาก ส่วนมากผู้นำทางทหารผู้มีอิทธิพลทางการเมืองโดยเฉพาะจอมพล ป. ได้จัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายปี

เมื่อรัฐบาลจอมพล ป. ถูกโค่นล้มไปจากตำแหน่งทางการเมืองแล้ว จึงเป็นโอกาสของผู้นำการเมืองฝ่ายพลเรือน ทั้งนี้เพราะฝ่ายทหารต้องรับภาระหนักในการสงครามจึงไม่มีโอกาสแข่งขันทางการเมืองกับฝ่ายพลเรือนได้เต็มที่ รัฐบาลคณะต่อ ๆ มาจนถึงก่อนการรัฐประหารเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นรัฐบาลพลเรือนหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งจะขอเรียกว่า "รัฐบาลยุคนายปรีดี"

การที่รัฐบาลยุคนายปรีดีฯ ไม่สามารถบริหารประเทศให้สืบเนื่องไปได้โดยตลอดนั้น นอกจากรัฐบาลคณะต่าง ๆ ที่จะกล่าวต่อไปนี้ประสบความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมมาแล้ว ยังมีสาเหตุจากความยุ่งยากทางการเมืองอันเกิดจากการแตกแยกในกลุ่มนักการเมืองฝ่ายพลเรือนด้วยกันเอง เป็นสาเหตุสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลยุคนายปรีดีฯ ประสบความล้มเหลวและนำไปสู่การรัฐประหารเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐

อย่างไรก็ตาม / รัฐบาลพลเรือโทแห่งสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็ถือตัวขึ้นมาจาก
ความร่วมมืออันดีภายในกลุ่มเดียวกันและประสบความสำเร็จอย่างงดงาม ด้วยการโค่น
ล้มรัฐบาลจอมพล ป. ทางรัฐสภาตามวิถีทางรัฐธรรมนูญซึ่งได้กล่าวแล้ว ในขั้นแรกประ
ชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในฐานะรัฐบาลของกลุ่มเสรีไทย แต่ในที่สุดประชาชนเสื่อม
ศรัทธาลงเป็นลำดับเพราะรัฐบาลยุคนายปรีดีฯ ประสบความล้มเหลวทางการเมืองโดยมีขั้น
ตอนที่พิจารณา คือ.-

๑. ความขัดแย้งในกลุ่มผู้นำทางการเมืองรัฐบาลยุคนายปรีดีฯ

ก. ระยะสร้างความเป็นปึกแผ่นในฝ่ายพลเรือน เนื่องจากสภาพการ
สงครามมีแนวโน้มให้เห็นว่าฝ่ายญี่ปุ่นจะเป็นฝ่ายปราชัย ประเทศไทยซึ่งได้ร่วมมือกับญี่ปุ่น
มาตั้งแต่ต้นสงครามมหาเอเชียบูรพา จึงตกอยู่ในฐานะที่จะต้องกระทบกระเทือนโดยจะ
ปล่อยให้อยู่ในสภาพผู้แพ้สงครามก็ย่อมเสียหายแก่ประเทศชาติ ฉะนั้นผู้นำฝ่ายพลเรือนซึ่ง
มีนายปรีดีฯ เป็นหัวหน้าและในนามหัวหน้าขบวนการเสรีไทยในประเทศ จึงเห็นสมควร
ที่จะต้องมีการเปลี่ยนรัฐบาลเสียใหม่เพื่อเป็นการหาแนวทางรักษาผลประโยชน์ของชาติ โดย
พยายามหาโอกาสให้เสรีไทยซึ่งได้รวมงานอย่างใกล้ชิดกับฝ่ายสัมพันธมิตร ได้จัดตั้งรัฐบาล
ขึ้นแทนรัฐบาลจอมพล ป. ในการนี้คาดว่าจะ เป็นผลดีแก่การเจรจาทำความตกลงกับฝ่าย
สัมพันธมิตร จากนโยบายนี้ นายควงฯ ซึ่งเป็นเสรีไทยคนหนึ่ง ในฝ่ายพลเรือนจึงได้รับการ
สนับสนุนจากนายปรีดีฯ ให้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและจัดตั้งรัฐบาล นายควงฯ ได้
ยื่นรับการสนับสนุนจากนายปรีดีฯ ครั้งนั้นว่า^๒

^๒ ควง อภัยวงศ์, พ.ศ. เรื่อง เกม หน้า ๔๑๕.

"...หลวงประดิษฐา ก็โทรศัพท์มาจากทำเนียบทำข้างบอกว่า ควง มาที่นี่หน่อย
 เอะ ผมตามว่ามีเรื่องอะไร สำคัญไม่ กำลังไม่สบายไม่อยากออกจากบ้าน หลวง
 ประดิษฐา ก็ว่าสำคัญ ลือมาหน่อยเอะ ผมก็ต้องไป พอไปถึงบันไดก็ทำเนียบทำข้าง
 หลวงประดิษฐา ก็คำคณายี่ไปลงมารับ... แล้วก็ว่า สภาเขาเลือกคือเป็นนายกฯ แล้ว
 ลือต้องรับนะ ผมรู้สึกงงไปหมดเพราะไม่ทราบว่าเขาเงินเต็มศูกันอย่างไร ตำแหน่งนี้
 มันจึงมาตกที่ผม ทราบแล้วไม่มีใครยอมรับแล้ว เห็นจะเป็นกรรมของผมนี่เอง หลวง
 ประดิษฐา ก็สัพทว่าควง ลือไม่รับละก็คายแม่ที่เดียว เมืองไทยก็จะแย้ควย ผมย้อนถาม
 ว่าคนอื่นก็มีถมเถไปทำไมไม่ให้เขารับละ หลวงประดิษฐา ก็สารภาพตรง ๆ ว่าไม่มีใคร
 รับนี้หว่า ลือเอาเอะน่า ถ้าไม่รับเอาเป็นตายเค็ด..."

นายควงฯ จึงได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ.
 ๒๔๘๗ และรัฐบาลนายควงฯ ได้แถลงนโยบายขอความไว้วางใจจากสภาอีก ๒ วันต่อมา ^๓
 แต่นายควงฯ ก็ไคยว่า ^๔

"ผมขอเรียนควยความบริสุทธิ์ใจว่า ที่เขาเกณฑ์ให้ผมเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งนั้นนะ
 ไม่ใช่เขาชอบที่หน้าผม เขาจึงเอาตำแหน่งนี้มาประเคนให้หรอก แต่เรื่องมันจำเป็น
 ไม่มีใครรับเพราะกลัวหลวงพิบูลฯ กันหมดและนิสัยของผมนั้นก็ชอบทำในสิ่งที่ไม่มีการอยากทำ
 ผมจึงบอกหลวงประดิษฐา ว่า ถ้าไม่มีใครรับ ผมจะรับเอง..." แสดงให้เห็นว่า แม้
 นายปรีดีฯ จะไคยเชื่อว่าเป็นผู้ให้การสนับสนุนนายควงฯ แต่ก็มีใช้ให้การสนับสนุนอย่างปกติ
 แต่เป็นเพราะหาผู้ที่จะรับหน้าทึนี้ในขณะนั้นไคยไม่ได้

^๓ "คำแถลงนโยบายรัฐบาล" ราชกิจจานุเบกษา แผนกฤษฎีกา เล่มที่ ๖๑
 ตอนที่ ๔๗ (๓ สิงหาคม ๒๔๘๗) หน้า ๑๔๑๘.

^๔ ควง อภัยวงศ์, พ.ศ. เรื่องเดิม หน้า ๔๑๕-๔๑๖.

อย่างไรก็ตามทั้งนายควงฯ และนายปรีดีฯ ได้ร่วมงานด้วยกันมาโดยราบรื่นและ
นายควงฯ ในฐานะนายกรัฐมนตรีซึ่งจะต้องร่วมงานกับญี่ปุ่นต่อมาตามเดิมก็ได้ให้โอกาสแก่
งานของเสรีไทยซึ่งนายปรีดีฯ เป็นหัวหน้า ให้ดำเนินไปโดยยุติตามวัตถุประสงค์เกี่ยวกับ
นายควงฯ ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ๕

"...เมื่อเขาดังเสรีไทยขึ้นนั้น ผมก็ทำความเข้าใจกับเขาแล้ว ว่าผมจะต้อง
ทำตามหน้าที่ของผมในฐานะที่ร่วมรบกับญี่ปุ่น แต่ผมจะหลีกเลี่ยงบางสิ่งบางอย่างสำหรับเสรีไทย
เพื่อประโยชน์ของแผ่นดิน....ผมไม่เคยเสียความสัตย์สุจริต ไม่เคยเสียสัตย์เพราะเราต้อง
รักษาชื่อเสียงของชาติไทยและเกียรติของไทย ผมรักษานัก..."

ตามคำกล่าวของนายควงฯ จะเห็นว่าการที่นายปรีดีฯ สนับสนุนนายควงฯ ให้เป็น
นายกรัฐมนตรีคราวนี้ เหตุผลส่วนใหญ่เกิดจากความจำเป็นตามนโยบายแก้ไขปัญหาของ
บ้านเมืองภายหลังสงคราม ประกอบกับหาผู้เหมาะสมหรือยอมรับตำแหน่งนี้ไม่ได้ แม้ นาย
ควงฯ ก็หนักใจอยู่ไม่น้อย ทั้งนี้เพราะจอมพล ป. แม้ว่าจะได้พ้นตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว
ก็ตาม แต่ยังคงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดอยู่ตามเดิมซึ่งมีอำนาจสั่งการทหารได้
ทั่วประเทศ ทำให้ฝ่ายญี่ปุ่นระแวงจอมพล ป. มากขึ้นและเหตุการณ์ในเวลานั้นก็ไมสู้จะ
จริง ๆ มีเค้าว่าอาจเกิดความไม่สงบขึ้นได้ตามที่วิตกกังวล ถึงแม้ว่าทหารเรือชั้นผู้ใหญ่จะยัง
เป็นมิตรกับนายควงฯ แต่ก็จะต้องป้องกันมิให้มีเหตุการณ์ร้ายแรงซึ่งจะเสียหายแก่บ้านเมือง นาย
ควงฯ จึงปรึกษากับหลวงอดุลย์ฯ อธิบดีกรมตำรวจในเวลานั้น เพื่อหาทางปลดจอมพล ป.
ออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด โดยให้นายควงฯ เดินทางไปเจรจาทันทีและขอ
รองจอมพล ป. ที่ลพบุรี แต่ไม่ได้ผลทำให้ญี่ปุ่นยิ่งสงสัยมากขึ้น ถ้าหากรัฐบาลนายควงฯ
ไม่รีบแก้ไขให้ทันเหตุการณ์ กองทัพญี่ปุ่นอาจจะต้องปะทะขึ้นกับกองทัพไทย นายควงฯ จึง
ต้องเดินทางไปหาจอมพล ป. ที่ลพบุรีอีกเป็นครั้งที่สอง เพื่อทำความเข้าใจในความจำเป็น

ขณะที่สถานการณ์บ้านเมืองคับขัน พร้อมกับขอรองจอมพล ป. ให้ขอลาออก คราวนี้จอมพล ป. ไม่พอใจ นายควงฯ กล่าวว่า "เมื่อเห็นว่าเราไม่อาจตกลงยอมรับกันได้ ผมก็สะกิด ขุนศรีศรากรให้ลากลับ ตกค่ำวันนั้นเองผมก็ประกาศให้หลวงพิบูลฯ พ้นจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด แต่ให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน..."^๖ ขณะเดียวกันรัฐบาล นายควงฯ ก็ประกาศยุบเลิกตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดและแต่งตั้งพลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนาให้ดำรงตำแหน่งแม่ทัพใหญ่ พลโท ชิต มั่นศิลป์ สืบชาติโยธารักษ์เป็นรองแม่ทัพใหญ่^๗ ซึ่งท่านทั้งสองได้ช่วยให้เสถียรภาพรัฐบาลนายควงฯ ที่ขึ้นโดยเฉพาพลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนาได้ประกาศคำสั่งให้บรรดานายทหารที่อยู่ในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรีไปประชุมที่บริเวณวัดพระศรีรัตนศาสดารามเพื่อแถลงให้ทราบถึงความเป็นจริง พร้อมทั้งขอให้กำนันทหารในบังคับบัญชาให้ตั้งอยู่ในความสงบ บรรดานายทหารเหล่านั้นก็เชื่อฟังเรื่องที่ลับสนอยู่ในขณะนั้นจึงเรียบร้อยไปภายใต้^๘

ทางด้านจอมพล ป. มิได้แสดงปฏิกิริยาโต้ตอบคำสั่งปลดออกจากตำแหน่งของ รัฐบาลนายควงฯ และพาครอบครัวไปพำนักอยู่ที่ลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ทำการกรศึกษา อยู่อย่าง เงียบ ๆ จึงเท่ากับเป็นความสำเร็จโดยสมบูรณ์ของฝ่ายพลเรือนที่จัดจอมพล ป. ออกจากวิถีการเมืองได้อย่างเรียบร้อย ผู้นำฝ่ายพลเรือนอาจจะสบายใจได้ยิ่งขึ้นเมื่อ จอมพล ป. ชี้แจงยืนยันในความตั้งใจที่จะไม่เข้าสู่วงการเมืองอีก โดยจอมพล ป. ให้ชื่อนั้นผ่านหนังสือพิมพ์ว่า

^๖ "เรื่องเดียวกัน" หน้า ๘๑๓-๘๑๔.

^๗ "ประกาศตั้งแม่ทัพใหญ่และรองแม่ทัพใหญ่". ราชกิจจานุเบกษา แผนกเทศาภิบาล เล่มที่ ๖๑ ตอนที่ ๕๒ (๒๔ สิงหาคม ๒๔๘๓) หน้า ๙๕๘.

^๘ ปรีดี พนมยงค์. เรื่องเล่า หน้า ๗๗.

"...ผมอยากจะเอาชนะ เป็นประวัติการณ์ว่า เมื่อได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแห่งประเทศไทยแล้ว ก็ต้องเป็นออกเรื่อยไปตลอดชีวิต มิใช่เป็นการลาออกเพื่อเป็นกลอุบายจะหาทางเข้ารับตำแหน่งอะไรในอนาคตอีก จะได้เป็นการเบาใจแก่ผู้ที่จะมาเป็นนายกรัฐมนตรีแทนผมต่อไป" ^๕

การยืนยันความตั้งใจที่จะไม่เข้าสู่เวทีการเมืองของจอมพล ป. แม้จะทำความเข้าใจให้กับผู้นำการเมืองฝ่ายพลเรือนไทยบางก็จริง แต่วิสัยนักการเมืองแล้วยอมไม่ไว้ใจกัน เพราะนักการเมืองนั้นมักกล่าวกันว่า "มีลิ้นตะหวัดไปถึงหู" แม้แต่นายควงฯ ก็ได้เคยพูดไว้ว่าวิสัยนักการเมือง เขามักจะไม่ปฏิบัติ นั่นแหละ เขาจะปฏิวัติ" ^{๑๐} แสดงว่านายควงฯ ยังมีใต้วางใจสถานการณ์อย่างสนิทนัก

การที่จอมพล ป. ประกาศความตั้งใจที่จะไม่เข้าสู่การเมืองนั้น ความจริงได้กระทำในภายหลังจากที่ถูกปลดออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดแล้ว น่าจะเป็นการออกตัวแก้เขินมากกว่าจะเป็นความตั้งใจจริง ทั้งนี้เพราะพลโทประยูร ภมรมนตรี ได้บันทึกเกี่ยวกับกรณีจอมพล ป. ก็จะใช้กำลังทหารจากลพบุรีทำการรัฐประหารเข้าสู่อำนาจทางการเมืองภายหลังจากที่ลาออกไปแล้วว่า

".... ครั้นแล้วนายควง อภัยวงศ์ ก็ชี้แนะเป็นนายกรัฐมนตรี แต่ก็ยังไม่ยอมรับตำแหน่ง ยังเจรจาทอรองกันอยู่ ในที่สุดเมื่อการเมืองวุ่นวายกันนัก จอมพล ป. พิบูลสงคราม เคนไม้ตายเรียกประชุมบรรดาแม่ทัพนายกอง ผู้บังคับบัญชาทหารชั้นนายพล

^๕ จอมพล ป. พิบูลสงคราม. "จดหมายถึงบรรดาธิการหนังสือพิมพ์ ในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘" ใน จอมพล ป. ผู้บังคับบัญชาไรแผ่นดิน. เรียบเรียงโดย ท. ประทีปประเสน. เรื่องเดิม หน้า ๓๓๔-๓๓๕.

^{๑๐} วิเทศกรณีย์. เรื่องเดิม หน้า ๗๑๕-๗๑๖.

ประมาณ ๕๐ คน มาประชุมที่ตึกเฮอร์วัม จังหวัดลพบุรี อันเป็นที่ตั้งกองบัญชาการเพื่อปฏิบัติ
 ยึดอำนาจกลับคืนและยุบสภาผู้แทนราษฎร พิจารณากันอยู่หลายชั่วโมง ข้าพเจ้า (พลโท
 ประยูร) กับ พ.อ. ชวง เหวงศักดิ์สงคราม วิตกว่าความจะต้องแตกเสียก่อน ได้เสนอ
 ให้ประกาศยึดอำนาจทันทีก่อนที่จะออกจากที่ประชุมกันไป แต่นายทหารผู้ใหญ่หลายท่านรับรอง
 ว่าไม่เป็นไร พวกเรานายทหารผู้ใหญ่ด้วยกันไว้ใจได้ไม่ต้องห่วง แล้วก็เดินยืมออกจากที่
 ประชุมไป นักรบพันเลียงกันที่สระบุรี นัดพบกันวันรุ่งขึ้นที่กระทรวงกลาโหม แต่แล้วพอ
 ๒๐.๐๐ น. คือนั้น (๒๔ สิงหาคม ๒๔๘๓) พันตรีควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศ
 สั่งให้จอมพล ป.พิบูลสงคราม พ้นจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดไปทันที..... จอมพล
 ป.พิบูลสงคราม ก็ถึงความอับปางปราศัย สิ้นอำนาจวาสนาหลบลิ้งไปอยู่กลางทุ่งนาตำบล
 ลำลูกกา..." ๑๑

อย่างไรก็ตามแม้รัฐบาลนายควงฯ จะบริหารประเทศในระยะปลายสงครามมาด้วยความ
 ความยากลำบาก แต่ก็ยังได้รับความร่วมมือจากผู้นำการเมืองฝ่ายพลเรือนส่วนใหญ่ด้วยดีโดย
 เฉพาะนายปรีดีฯ เพราะมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในอันที่จะประคับประคองสถานะของประเทศให้
 รอดพ้นจากการเป็น "ประเทศผู้แพ้สงคราม" และในที่สุดรัฐบาลนายควงฯ ได้ประกาศสันติภาพ
 เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ เป็นการแจ้งให้ชาวโลกทราบเจตนารมณ์ของชาวไทยผู้
 ฝืนสันติอยู่ตลอดเวลา ส่วนการประกาศสงครามในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. เป็นเรื่องของ
 รัฐบาลนั้นกระทำไปโดยไม่ชอบด้วยเจตนาของประชาชนและหลักการ ฉะนั้นจึงเป็นโมฆะ ๑๒
 คำประกาศสันติภาพครั้งนั้น นายควงฯ ก็ยอมรับว่า "ผมให้หลวงประดิษฐา ช่วยร่างประกาศ

๑๑ ประยูร ภมรมนตรี, พลโท. ชีวิต ๕ แผ่นดินของข้าพเจ้า. กรุงเทพฯ :
 โรงพิมพ์เพื่อองอักษร, พ.ศ. ๒๕๑๘. หน้า ๕๒๒-๕๒๓.

๑๒ ไปรคฤ "ประกาศสันติภาพ". ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย เล่มที่ ๒๒
 ตอนที่ ๘๘ (๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๔) หน้า ๕๐๓.

ใหม่...." ^{๑๓} เมื่อสงครามสงบลงรัฐบาลนายควงฯ จึงขอลาออกจากตำแหน่ง การลาออกครั้งนั้นเป็นการปรึกษาหารือด้วยอาศัยและเข้าใจกันในกลมพลเรือน นายควงฯ ก็มีความเห็นว่ารัฐบาลของท่านจะต้องลาออกเสียเพราะ เป็นรัฐบาลที่โดยรวมมีอภิปุนจึงดูไม่เหมาะสม ศาสตราจารย์ ดิเรก ชัยนาม ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ในฐานะที่ท่านอยู่ในเหตุการณ์ว่า

".... เพื่อให้มีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ภายหลังสงคราม ในการนี้ได้มีการประชุม โดยมีนายปรีดีฯ เป็นประธาน นายทวี บุณยเกตุ นายพลตำรวจเอก อุดมเดชจรัส นาวาเอกหลวงศุภชลาศัย พลโทชิต มั่นกลอง สืบนาโคโยธารักษ์ พลเรือตรีสังวรณั สุวรรณชีพ และข้าพเจ้า (ดิเรก ชัยนาม) ปรึกษากันว่าท่านผู้ใดควรจะเหมาะที่จะเข้ารับตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี ที่ประชุมเห็นพ้องกันว่าในเหตุการณ์และสถานการณ์เช่นนี้ ควรมอบให้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เพราะเป็นหัวหน้าเสรีไทยในสหรัฐอเมริกา ไม่สมควรที่ผู้อยู่ภายในประเทศจะรับตำแหน่งนี้ แต่ระหว่างที่ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ยังเดินทางมาไม่ถึงกรุงเทพฯ จำเป็นที่จะต้องมีรัฐบาลบริหารไปก่อนชั่วคราวเพราะมีเรื่องที่จะต้องรีบปฏิบัติมากมาย ทหารฝ่ายสัมพันธมิตรกำลังทะยอยกันเข้ามา จึงตกลงให้รามบังคมทูลแต่งตั้งนายทวี บุณยเกตุ เป็นนายกรัฐมนตรีชั่วคราว...." ^{๑๔}

รัฐบาลนายทวี บุณยเกตุ ได้รับการแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ ^{๑๕} ต่อมาอีก ๑๗ วันจึงได้ลาออกเพื่อเปิดโอกาสให้ ม.ร.ว. เสนีย์ฯ จัดตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่ตามที่

^{๑๓} ควง อภัยวงศ์, น.ศ. "การเปลี่ยนรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม" ใน เบื้องแรกประชาธิปไตย เรื่องเดิม หน้า ๘๒๑.

^{๑๔} ไปรักกู สุพจน์ กานตระกูด. ชีวิตและงานของ ดร.ปรีดี พนมยงค์. นครหลวง : ประจักษ์การพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๑๔. หน้า ๒๔๕-๒๔๖.

^{๑๕} "คำแถลงนโยบายรัฐบาล". ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย เล่มที่ ๒๒ ตอนที่ ๔๗ (๑ กันยายน ๒๔๘๘) หน้า ๑๓๐๕-๑๓๐๗.

ได้ตกลงไว้แล้ว โดยที่นายปริตีฯ ในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ มีความเห็นว่า ม.ร.ว. เสนีย์ จะสามารถทำความเข้าใจได้ดีกับฝ่ายสหประชาชาติ อีกทั้งเป็นบุคคลที่ สหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญมากกว่าบุคคลอื่น ๆ ในขณะนั้น ยิ่งกว่านั้นรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ยอมรับคำประกาศสันติภาพอีกด้วย ในเมื่อ เป็นทำนองนี้การเจรจาสันติภาพคงจะดำเนินไปด้วยความเห็นอกเห็นใจ และคงจะไม่ รุนแรงสยอย่างประเทศเยอรมันและญี่ปุ่นอย่างแน่นอน^{๑๖}

ม.ร.ว. เสนีย์ฯ พ้นจากตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ถึงประเทศไทยวันที่ ๑๓ เดือนเดียวกัน ทั้งนี้ ที่มาถึงก็ได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีในวันนั้น^{๑๗} นายปริตีฯ ได้ให้การต้อนรับ ม.ร.ว. เสนีย์ฯ เป็นอย่างดีนับตั้งแต่ลงจากเครื่องบินและได้จัดให้เขาพักอาศัยอยู่ในท่าเนียบ ท่าช้างด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อความใกล้ชิดในการปรึกษาหารือราชการใต้เบื้องที่เกี่ยวกับปัญหา การเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศในยามคับขัน นายปริตีฯ ไม่นอนญาติให้นักหนังสือพิมพ์หรือบุคคลอื่น ๆ ติดต่อกับ ม.ร.ว. เสนีย์ฯ ในระยะแรก ๆ แม้แต่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช น้องชายถึงกับออกปากว่า "การไปเยี่ยมเยียน ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เหมือน กับไปเยี่ยมแม่โขม..."^{๑๘} นายปริตีฯ จัดให้นายสงวน สุสารักษ์ เป็นผู้คอยให้ความ สะดวกแก่ ม.ร.ว. เสนีย์ฯ การที่ ม.ร.ว. เสนีย์ฯ เป็นนักการเมืองหน้าใหม่ไม่รู้จักมักคุ้น

^{๑๖} วิเทศกรถีย์, เหตุการณ์ทางการเมือง ๕๓ ปีแห่งระบอบประชาธิปไตย.
เรื่อง เก็บ หน้า ๗๔๐-๗๔๒.
^{๑๗} "ประกาศแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี". ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย เล่มที่
^{๑๘} ๖๒ ตอนที่ ๕๒ (๒๐ กันยายน ๒๔๘๘) หน้า ๕๕๘.
^{๑๘} สงม สุวีริณทร์. ประวัติ ๑๑ นายกรัฐมนตรี. พระนคร : ประเสริฐอักษร,
๒๕๐๒. หน้า ๔๑๓-๔๑๘.

กับนักการเมืองคนอื่น ๆ มากนัก ฉะนั้นนายปรีดี จึงเป็นผู้คัดเลือกรัฐมนตรีต่าง ๆ ให้
ส่วนใหญ่เป็นพวกเสรีไทย ^{๑๙} พฤติกรรมทำนองนี้จึงเป็นที่ยืนยันได้ว่านายปรีดี ได้ให้การ
สนับสนุนรัฐบาลหม่อมราชวงศ์เสนีย์ฯ ทั้งนี้เพราะหัวหน้ารัฐบาลนี้ที่หันหน้าไปทางเดียวกับ
นายปรีดีฯ ขณะนั้น การร่วมงานจึงเป็นไปได้ด้วยดีเป็นที่เรียบร้อย

งานสำคัญของรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ฯ ที่เกี่ยวกับการกู้ชาติบ้านเมือง คือ การ
ทำความเข้าใจสัญญาสมบูรณแบบกับอังกฤษและสนธิสัญญาทางไมตรีกับประเทศจีน ^{๒๐}

สำหรับงานสำคัญภายในประเทศที่เกี่ยวกับการสงคราม นอกจากการแก้ไขปัญห
ความเคียดแค้นภายหลังสงครามสงบแล้ว ยังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติอาชญากร
สงคราม ^{๒๑} ซึ่งเป็นการทบทวนป้องกันมิให้ฝ่ายสัมพันธมิตร เข้าม่าจับกุมอาชญากรสงคราม
ที่เป็นคนไทย ตามที่วิหุฝ่ายสัมพันธมิตรส่วนใหญ่ต่างประกาศเรียกร้องให้ทำการจับกุม
จอมพล ป.และพวกพ้อง ^{๒๒} การกระทำทำนองนี้นับว่าเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยปกป้องอธิปไตย
ทางศาลของไทยไว้ได้ เมื่อภารกิจสำคัญในการแก้ไขปัญหาคความอยู่รอดของชาติจบบรรลุ
ผลเกือบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว รัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ฯ จึงขอลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน หน้า ๔๑๔.

^{๒๐} ดิเรก ชัยนาม.

เรื่องเดิม หน้า ๒๔๕-

๓๐๘.

^{๒๑} "พระราชบัญญัติอาชญากรสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๔". รวมกิจจานุเบกษา
แผนกกฎหมาย เล่มที่ ๒๒ ตอนที่ ๔๘ (๑๑ ตุลาคม ๒๔๘๔) หน้า ๕๕๑.

^{๒๒} ไปรคกู วิเทศกรณีย์. เรื่องเดิม หน้า ๓๕๐-๓๕๓.

๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ภายหลังประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๔^{๒๓}

๓. ความขัดแย้งทางการเมืองภายในกลุ่มนักการเมืองฝ่ายพลเรือนเริ่มก่อตัวภายหลังรัฐบาล น.ร.ว. เสรีนิยม ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรแล้วโดยอาศัยอำนาจตามความแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๕ (ฉบับที่ ๒) มาตรา ๓๕ "พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกใหม่ ในพระราชกฤษฎีกายุบสภาเช่นนี้ ต้องมีกำหนดให้เลือกตั้งสมาชิกใหม่ภายในเก้าสิบวัน"

เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ทางราชการจึงจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕^{๒๔} ผลการเลือกตั้งปรากฏว่าบุคคลในพรรคประชาธิปัตย์ (ในเขตกรุงเทพฯ) ได้รับเลือกตั้งเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากขึ้น^{๒๕} นางคองฯ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์จึงได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกภายในพรรคซึ่งช่วยหาทางสนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกเป็นผลสำเร็จ โดยได้รับการแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕^{๒๖} แต่รัฐบาลนายคองฯ ค่อนข้างอยู่ในตำแหน่ง

^{๒๓} "แถลงการณ์ของรัฐบาลเรื่องยุบสภาผู้แทนราษฎร". ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย เล่มที่ ๖๒ ตอนที่ ๖๐ (๑๕ ตุลาคม ๒๔๘๔) หน้า ๖๐๘.

^{๒๔} "ไปรกกฤษฎีการาชกฤษฎีกาเลือกตั้งผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๘๕" ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย เล่มที่ ๖๒ ตอนที่ ๖๓ (๒๒ ตุลาคม ๒๔๘๕) หน้า ๖๒๘.

^{๒๕} หนังสือพิมพ์ ชุมชน, น.ร.ว. ๔ ยุค ๔ สมัยของการปฏิวัติ. กรุงเทพฯ : เอกสิทธิ์การพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๑๗. หน้า ๒๒๖.

^{๒๖} "ประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี". ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย เล่มที่ ๖๓ ตอนที่ ๕ (๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๕) หน้า ๓๕.

ได้ประมาณเดือนเศษ ก็มีอุปสรรคในสภา รัฐบาลแพ้โหวตจากการเสนอร่างพระราชบัญญัติ
คุ้มครองค่าใช้จ่ายของประชาชนในภาวะคับขัน พ.ศ. ๒๔๘๕ เสนอโดยนายทองอินทร์
ภูริพัฒน์ สมาชิกพรรคสหชีพซึ่งให้เหตุผลว่าค่าใช้จ่ายในการครองชีพของประชาชนขณะนี้
ทวีความเดือดร้อนมากขึ้น นับเป็นภาระหนักแก่ผู้ยากจนและผู้มีรายได้น้อยอยู่ในวงจำกัด
เช่น ชานา การคมนาคมและราชการ ทั้งนี้เพราะผู้ชาย ผู้จำหน่ายหรือผู้รับประโยชน์
ต่าง ๆ ได้เรียกร้องเอาตามใจชอบ ทั้งฉวยโอกาสแสวงหากำไรหรือรายได้พิเศษโดยไม่
เหลียวแลถึงความเดือดร้อนของประชาชนผู้ร่วมบ้านเมืองในส่วนรวม ที่ประชุมพิจารณา
มติเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ รับหลักการด้วยคะแนน ๖๕ ต่อ ๒๓ โดยวิธีลง
คะแนนลับ รัฐบาลนายควงฯ โดยเฉพาะนายควงฯ ได้ตอบชี้แจงแก่สภาฯ ว่ารัฐบาลที่
แล้ว ๆ มากี่เคยออกกฎหมายควบคุมราคาสินค้าและตั้งคณะกรรมการควบคุมขึ้น เป็นหลายชุด
ก็ไม่สามารถทำงานได้ผล เมื่อกฎหมายควบคุมอะไร สิ่งนั้นเป็นต้องหายไปจากตลาดทุกที
นายควงฯ ได้ยกก่อนสภาฯ จะลงมติว่าคณะรัฐมนตรีเกรงว่า ถ้ามีกฎหมายนี้ออกใช้แล้วจะ
เป็นที่เดือดร้อนแก่ประชาชนทั่วไปมากกว่าที่เป็นอยู่ คณะรัฐมนตรีชุดนี้ไม่สามารถจะบริหาร
ราชการต่อไปได้และขอลาออกจากตำแหน่ง รัฐมนตรีทั้งคณะก็ออกจากที่ประชุมไปโดยที่
สภาฯ ยังมีได้มีความเห็นเป็นประการใด ^{๒๓} รัฐบาลนายควงฯ ได้ขอลาออกจากตำแหน่ง
ไปในวันเดียวกันนั่นเอง ^{๒๔}

สาเหตุที่รัฐบาลนายควงฯ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากสภาผู้แทนราษฎร สืบเนื่อง
มาจากทัศนคติและอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างผู้นำทั้งสองคือ นายปรีดีฯ และนายควงฯ

^{๒๓} ไปรคฤ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๔ และ ๑๕ (สามัญ)
ปี ๒๔๘๕ (๑๔ และ ๑๕ มีนาคม ๒๔๘๕).

^{๒๔} ไปรคฤ "ประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี" ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย
เล่มที่ ๖๓ ตอนที่ ๑๖ (๒๕ มีนาคม ๒๔๘๕) หน้า ๑๑๘.

แตกต่างกันมาก วิเทศกรณีย์ได้วิจารณ์ความแตกต่างระหว่างทัศนะและอุดมการณ์ของทั้งสองท่านนี้ไว้ว่า

"... นายปรีดีฯ และนายควงฯ จะเข้าร่วมสังขกรรมกันได้อย่างไร ในเมื่อ นายควงฯ นิยมชมชอบอดัมสันมิช ริการ์โด บาสตีอาร์ต ฯลฯ อันเป็นคณาจารย์ในลัทธิ เศรษฐกิจในระบบเสรีนิยมหรือระบบประชาธิปไตยเศรษฐกิจ (Pluto Democracies System) นายปรีดีฯ นั้นนิยมชมชอบปราชญ์คาร์ล มาร์ก แองเกิลส์ หรือนายควงฯ เป็น Capital Democracy นายปรีดีฯ เป็น Social Democracy ก็ไม่มีทางที่ นายควงฯ และนายปรีดีฯ จะเข้ากันได้โดยง่าย ทั้งนายควงฯ นายปรีดีฯ จอมพล ป. ก็เข้ากันไม่ได้เพราะจอมพล ป. เป็นอย่างเดียวกับกับระบบนาซี..."

แต่เดิมมา นายปรีดีฯ เล่นการเมืองโดยวิธี "เซตนักการเมือง" ที่อยู่ในอาณัติ ให้แสดงบทบาทโดยเร็วด้วยการใช้กลการ เมืองโค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป. แล้วก็ให้นายควงฯ จัดตั้งรัฐบาลตามความประสงค์ของนายปรีดีฯ แต่เมื่อนายควงฯ มีโอกาสจัดตั้ง รัฐบาลเป็นครั้งที่ ๒ นายควงฯ ไม่ยอมคล้อยตามความเห็นของนายปรีดีฯ แต่เป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ^{Abnku (อับนกุรีตคอสเตง)} แม้แต่คณะรัฐมนตรีของรัฐบาลนายควงฯ ก็ไม่ปรากฏว่ามีพรรคพวกของนายปรีดีฯ ได้เข้าร่วมรัฐบาลเลย นอกจากนั้นนายควงฯ ยังคิดที่จะดึงนายปรีดีฯ ลงสู่เวทีการเมืองอย่างเต็มตัวอีกด้วย ^{๓๐} (ตลอดเวลาที่ผ่านมานายปรีดีฯ อยู่ในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์)

๒๘ วิเทศกรณีย์, เรื่องเดิม หน้า ๘๖๕.

๓๐ เกียรติ. เรื่องของนายควง. พระนคร : ทางหุ่นส่วนจำกัด อักษรเสรี, พ.ศ. ๒๕๑๓. หน้า ๑๖๐-๑๖๔.

ภายหลังเหตุการณ์เมืองซึ่งสนับสนุนนายปรีดีฯ ได้แก่พรรคสหชีพและแนวร่วม
รัฐธรรมนูญจึงแสดงลวดลายในสมัยพรรคการเมือง เป็นครั้งแรก ภายหลังการขจัดรัฐบาลนาย
ควงฯ ให้ออกไปเสียจากตำแหน่งโดยการเสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองค่าใช้จ่ายของ
ประชาชน ในภาวะคับขัน พ.ศ. ๒๔๘๕ ดังกล่าวแล้ว เรื่องนี้ทำความเข้าใจให้แก่นาย
ควงฯ เป็นอันมากถึงขนาดญาติมิตรกันทีเดียว ดูเหมือนว่ามีศรัทธาพระหว่างบุคคลทั้งสองได้
ขาดสั่นลงแต่วันนั้น เพราะคนอย่างนายควงฯ ย่อมจะมองเห็นได้ว่า การที่ตนแพ้คะแนน
เสียงในสภาผู้แทนราษฎร เพียง ๒ เสียงนั้น เพราะลูกไม้ของหลวงประดิษฐา ในตำแหน่ง
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั่นเอง ตั้งแต่บัดนั้นมานายควงฯ จึงฮึกฮูด^{๓๑} เรื่องนี้นาย
ปรีดีฯ ได้ให้ความเห็นเป็นเชิงโต้ตอบนายควงฯ ว่ากรณีรัฐบาลนายควงฯ ครั้งกระนั้นก็มี
เสียงข้างมากในสภาฯ ซึ่งให้ความไว้วางใจเมื่อเขาเป็นรัฐบาล การที่รัฐบาลนั้นแพ้คดี
ในชั้นรับหลักการร่างพระราชบัญญัตินั้นเพียง ๒ เสียงเท่านั้น ไม่สมควรที่จะลาออกเพราะ
ในชั้นกรรมาธิการก็แปรญัตติได้และในวันที่ ๒ กับที่ ๓ รัฐบาลนั้นก็ยังมีเสียงข้างมากที่จะ
ชนะได้

อนึ่ง วิธีลงคะแนนลับนั้นก็เพื่อให้สมาชิกลงคะแนนได้โดยไม่ต้องเกรงกลัวอิทธิพล
ใด ๆ ฉะนั้นการลงมติรับหลักการร่าง พ.ร.บ. ที่กล่าวถึงนั้นจึงเป็นไปโดยบริสุทธิ์ใจแท้จริง
ของสมาชิกสภาฯ... ขอให้คุณ (นักศึกษา) หาข้อมูลจากสมาชิกพรรคสหชีพที่ยังมีชีวิตอยู่ใน
ปัจจุบันนี้ คุณก็จะทราบได้ว่าผมไม่เคยแนะนำนายทองอินทร์ฯ ให้เสนอร่าง พ.ร.บ. นั้นเลย
หากนายทองอินทร์ฯ กับพวกสหชีพได้ทำไปเองตามอุบายการของพวกเขาเพื่อประชาชน^{๓๒}

^{๓๑} สงบ สุริยินทร์. เรื่องเดิม หน้า ๓๘๕.

^{๓๒} ปรีดี พนมยงค์. บันทึกข้อสังเกตและคำตอบคำถามนิสิตนักศึกษาที่ประสงค์
เรียบเรียงวิทยานิพนธ์ เกี่ยวกับรัฐบาลบางสมัยของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. ๒๕๑๕. หน้า ๒๖-๒๘.

และระหว่างเวลาก่อนที่นายควงฯ ลาออกนั้น ผมไม่รู้ว่ามีอะไร
....ผมรู้เรื่องภายหลังที่นายควงฯ ลาออกแล้ว ^{๓๓}

แม้ว่านายปรีดีฯ จะแสดงความบริสุทธิ์ใจอย่างไรก็ตาม แต่เมื่อรัฐบาลนายควงฯ
ลาออกแล้ว นายปรีดีฯ ก็หันไปสนับสนุนนายคิเรก ชัยนาม ให้เข้ารับตำแหน่งนายก
รัฐมนตรี โดยนายปรีดีฯ ได้เชิญนายควงฯ ไปที่ท่าเหมียวท่าช้าง เพื่อแจ้งให้รับทราบเจตนา
และขอให้นายควงฯ รับรองที่จะไม่เข้าแข่งขันกับนายคิเรกฯ การปรึกษาหารือครั้งนั้น
หลวงอดุลเดชจรัสได้ร่วมฟังอยู่ด้วย ครั้นเมื่อถึงเวลาเลือกตัวนายกรัฐมนตรี นายควงฯ
ก็ได้ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาจริง ๆ โดยไม่สมัครเข้าแข่งขันรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่
นายควงฯ ให้ ม.ร.ว. เสนีย์ฯ เข้าสมัครแข่งขัน เป็นเหตุให้นายปรีดีฯ หนักใจไม่กล้า
ส่งนายคิเรกฯ เข้าแข่งขันด้วยเพราะจะต้องแพ้ ม.ร.ว. เสนีย์ฯ อย่างแน่นอน นายปรีดีฯ
จึงตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งผู้สำเร็จฯ และเข้าแข่งขันรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ^{๓๔}
สภาผู้แทนราษฎรได้ประชุมเป็นการภายในเลือกตัวนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม
พ.ศ. ๒๔๘๕ ที่ประชุมลงมติเห็นควรให้นายปรีดีฯ เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อจะได้ทำ
หน้าที่เจรจาปัญหาเกี่ยวกับฝ่ายสัมพันธมิตรต่อไป ประธานสภาผู้แทนราษฎร (พระยามานรราช-
เสวี) จึงนำเรื่องมติของที่ประชุมไปแจ้งแก่นายปรีดีฯ ที่ท่าเหมียวท่าช้างให้รับทราบ นาย
ปรีดีฯ ยอมตกลงรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่เนื่องจากผู้ที่จากร่างตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๕ (มาตรา ๔๗) "นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอีกสิบสี่นาย ต้อง
เลือกจากสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎร นอกนั้นจะเลือกจากผู้ที่เห็นว่ามีความรู้ความชำนาญ
เป็นพิเศษ แม้มิได้เป็นสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ แต่ต้องเป็นผู้ที่อาจจากร่างตำแหน่ง

^{๓๓} วิเทศกรณีย์, เรื่องเดิม หน้า ๔๒๗-๔๒๘.

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน หน้า ๓๘๕-๓๘๗.

การเมืองได้") จะต้องเป็นสมาชิกสภาประเภทใดประเภทหนึ่ง ฉะนั้น นายจำรัส สุวรรณชีพ จึงลาออกจากตำแหน่งสมาชิกประเภทที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ เพื่อเปิดโอกาสให้นายปรีดิศา เป็นสมาชิกประเภทที่ ๒ แทนและจะได้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ^{๓๕} เมื่อนายปรีดิศา มีคุณสมบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์แล้วจึงได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๕^{๓๖} เป็นอันว่านายควงฯ ประสบความสำเร็จสามารถตั้งนายปรีดิศา ลงสู่เวทีการเมืองได้อย่างเต็มที่ในครั้งนี้

การที่บุคคลระดับผู้นำกลุ่มการเมืองทั้งสองเกิดการขัดแย้งกันขึ้นเท่านั้นจึงนำไปสู่การขัดแย้งในรูปพรรคการเมืองตามมาด้วย เนื่องจากบุคคลทั้งสองคือนายควงฯ และนายปรีดิศา ต่างมีอิทธิพลเหนือพรรคการเมืองสำคัญขณะนั้น ได้แก่ พรรคสหชีพและแนวร่วมรัฐธรรมนูญให้การสนับสนุนนายปรีดิศา ส่วนพรรคประชาธิปไตยสนับสนุนนายควงฯ ซึ่งเป็นพรรคเล็กและมีเสียงข้างน้อยในสภา ดังนั้นรัฐบาลนายควงฯ ครั้งที่ ๒ จึงเป็นรัฐบาลที่มีเสถียรภาพทางนิตินัยไม่มั่นคงง่ายต่อการแพ้วตัตติในสภาอย่างยิ่ง^{๓๗}

สาเหตุจากการขัดแย้งในกลุ่มนักการเมืองฝ่ายพลเรือนนี้ ได้ส่งผลต่อไปถึงสมัยรัฐบาลนายปรีดิศา ซึ่งแถลงนโยบายขอความไว้วางใจต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่

^{๓๕} ประเสริฐ บัทนะสกลนธ์. เรื่องเกม หน้า ๕๐๘-๕๐๘.

^{๓๖} "ประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี". ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย เล่มที่ ๒๓ ตอนที่ ๑๖ (๒๕ มีนาคม ๒๔๘๕) หน้า ๑๑๘.

^{๓๗} หยุต แสงอุทัย, ดร. พรรคการเมือง. กรุงเทพฯ : พิษณุโลก, พ.ศ. ๒๕๑๓. หน้า ๓๘๓-๓๘๔.

๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ รัฐบาลไคร้ความไว้วางใจ ๑๑๕ เสียง คัดค้าน ๓ เสียง จากจำนวนสมาชิกที่เขาประชุม ๑๖๓ นาย ^{๓๘} แสดงว่าพรรคประชาธิปัตย์ก็ได้ให้การสนับสนุนด้วยเสียงส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะนายควงฯ มีความต้องการที่จะดึงนายปรีดีฯ ให้ลงแข่งขันทางการเมืองอย่างเต็มที่อยู่แล้ว

ครั้นเมื่อรัฐบาลนายปรีดีฯ เข้าบริหารประเทศเรียบร้อยแล้ว ประธานสภาผู้แทนราษฎร พระยามานรราชเสวี ได้เสนอต่อที่ประชุมว่าโดยที่ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองค่าใช้จ่ายของประชาชนในภาวะคับขัน พ.ศ. ๒๔๘๘ ที่สภาลงมติรับหลักการไว้แล้ว ยังมีต้นตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณา คณะรัฐมนตรีรัฐบาลนายควงฯ ก็ลาออกจากตำแหน่งเสียทันที จึงขอให้ที่ประชุมพิจารณาในวาระที่ ๒ และที่ ๓ ที่ประชุมจึงลงมติตั้งคณะกรรมการวิสามัญให้รับไปพิจารณา มีจำนวน ๑๑ คน ตั้งแต่วันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ คณะกรรมการพิจารณาพิจารณาเสร็จนำเสนอต่อสภาพิจารณาในวาระที่ ๒ ในวันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ การประชุมสภาผู้แทนราษฎรในวันนั้นมีมติให้ยกเรื่องอื่นขึ้นพิจารณาปรึกษาแทน ^{๓๙} / ร่างพระราชบัญญัติฉบับนั้นจึงต้องตกไปตามระเบียบข้อบังคับการประชุม และการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๗๗ ข้อ ๒๓ (ฉ) "ญัตติขอให้ที่ประชุมยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษาถ้าที่ประชุมตกลงตามนี้ไซ้ ญัตติเดิมเป็นอันระงับไป" ^{๔๐} ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตุว่าพรรค

^{๓๘} "คำแถลงนโยบายรัฐบาล". ราชกิจจานุเบกษา แผนกฤษฎีกา เล่มที่ ๒๓ ตอนที่ ๑๖ (๒๕ มีนาคม ๒๔๘๘) หน้า ๓๗๑.

^{๓๙} รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๒ (สามัญ) ปี ๒๔๘๘ วันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๘.

^{๔๐} สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา. ระเบียบข้อบังคับการประชุมและปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๕). กรุงเทพฯ : - พ.ศ. ๒๕๑๖. หน้า ๒๑.

สหชีพและแนวรัฐธรรมนูญซึ่งสนับสนุนให้พระราชบัญญัตินี้ออกใช้เป็นกฎหมายอย่างแข็งขัน สมัยรัฐบาลนายควงฯ จนรัฐบาลต้องแก้ไขในสภาฯ และลาออกไปในที่สุด แต่เมื่อนายปรีดีฯ เป็นหัวหน้ารัฐบาลก็จะ เป็นโอกาสอันดีที่พระราชบัญญัตินี้จะ ได้ผ่านสภาฯ ไปได้ด้วยดี เพราะเป็นรัฐบาลของพรรคการเมืองเดียวกัน แต่กลับปรากฏว่าสภาฯ เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นไปทั้ง ๆ ที่คณะกรรมการวิสามัญซึ่งสภาฯ ตั้งขึ้นได้พิจารณาเรียบร้อยแล้ว จากพฤติกรรมการที่สภาฯ แสดงออกมา เช่นนี้จึงพอมองเจตนาได้ว่า การเสนอร่างกฎหมายนี้มีความมุ่งหมายที่มีเสกนัยทางการเมืองมากกว่าที่จะเสนอโดยความบริสุทธิ์ใจ หรือเสนอตามอุดมการณ์ของพวกเขาเสีย

การขัดแย้งทางการเมืองภายในฝ่ายพลเรือนระหว่างกลุ่มผู้สนับสนุนนายปรีดีฯ กับกลุ่มผู้สนับสนุนนายควงฯ มีความรุนแรงยิ่งขึ้น เมื่อนายปรีดีฯ จัดตั้งรัฐบาลแล้ว พรรคสหชีพและแนวรัฐธรรมนูญจึงเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาล ส่วนพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคฝ่ายค้านซึ่งรวมตัวกันได้เป็นอย่างดีและมีโอกาสที่จะทำหน้าที่ในฐานะผู้แทนราษฎรได้อย่างเต็มที่ เมื่อนายปรีดีฯ จะหาบทนายควงฯ และ ม.ร.ว. เสนีย์ฯ ให้เข้าร่วมรัฐบาลท่านทั้งสองก็ปฏิเสธ ^{๕๑} ทำให้การขมเคี้ยวในสภาฯ ระยะเวลาไปนี้มีความรุนแรงยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ นายปรีดีฯ จุฑามาศย์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดกระบี่ ได้เสนอให้สภาตั้งคณะกรรมการสอบสวนเสาะหาเงินแผ่นดิน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๗ ย้อนหลังลงไปรวมทั้งเงินอื่น ๆ ของชาติด้วย สภาฯ เห็นชอบด้วยโดยตั้งคณะกรรมการวิสามัญจำนวน ๑๕ นายขึ้นทำหน้าที่ ^{๕๒} (คณะกรรมการชุดนี้ได้รวมกับคณะกรรมการชุดก่อน

^{๕๑} บุญช่วย กรีสวัสดิ์. พินธุริควง อภัยวงศ์. พระนคร : โรงพิมพ์รับพิมพ์, ๒๔๘๖. หน้า ๓๔๗.

^{๕๒} ไปรคฤ. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๗/๒๔๘๘ (สามัญ) วันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๘.

ซึ่งสภาได้ตั้งขึ้นสมัยประชุมคราวก่อน ได้สรุปผลส่งให้สภา พิจารณาเป็นงวด ๆ ประชานสภา ได้สรุปเรื่องส่งรัฐบาล แต่ไม่มีการรายงานให้สภา ทราบว่าดำเนินการไปแล้ว (อย่างไร)

สำหรับเกี่ยวกับเรื่องเงินอีกกรณีหนึ่งคือ สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ นายบุญช่วย อัครถาวร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม ได้ ตั้งกระทู้ถามรัฐบาลเรื่องเงินค่าใช้จ่ายของเสรีไทยเมื่อวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๕ โดยนายบุญช่วยฯ เสนอให้สภาตั้งคณะกรรมการสอบสวนเสาะหาเงินงบประมาณซึ่งเป็นเงินที่เสรีไทยนำไปใช้จ่าย นายบุญช่วยฯ อ้างเหตุผลว่าความปรารถนาดีและเพื่อความสุจริตใจในการที่จะให้เสรีไทยเป็นผู้สะอาทหมกจุก เพราะ เสรีไทยเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งที่นำพาประเทศไทยผ่านเกาะแก่งต่าง ๆ มาได้ สมควรจะได้รับเกียรติยศและเกียรติคุณ แต่ขณะนี้มีความเสี่ยงออกสู่สายตาให้เสื่อมเสียเกียรติของเสรีไทย เป็นการก่อให้เกิดผลกระทบต่อเสรีไทยผู้บริสุทธิ์ ว่าเสรีไทยบางคนนำเงินและทรัพย์สินของชาติไปใช้ในทางส่วนตัว... ขอให้สภา ได้จัดตั้งกรรมการสอบสวน เสนอ ให้ตรวจเงิน คินระ เบิด ยางรถยนต์ พญุกยา รับมาเมื่อใด จำนวนเท่าใด ใคร เป็นผู้รับผู้จ่าย

นายปรีดีฯ อธิศหัวหน้าเสรีไทยในประเทศได้ตอบชี้แจงว่า เราถือว่าเราบริสุทธิ์ ตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้ จะอย่างไร ก็ขอทั้งสิ้น ขอรับฟังไว้ก่อน ขอให้สภา ตั้ง กรรมการวิสามัญโดยเป็นแบบกลางเพื่อความยุติธรรม เพราะเบื้องหลังของเรื่องมีลัทธิ ลมคมในอยู่มาก

ข้อแรกข้าพเจ้าทราบว่าในบางท้องถิ่น ได้มีการพิมพ์ตำราและยังได้รับ ทราบว่าพิมพ์ที่ไหนก็ขาย เรื่องลัทธิลมคมในในการเกี่ยวกับเสรีไทยนั้นเป็นเรื่องของ กระทรวงมหาดไทยจะจัดการ ส่วนเรื่องอาวุธอยู่ที่ไหนบ้างซึ่งเวลานี้รวบรวมอยู่แล้ว ถ้าอยากให้เราคืนฝรั่งไว้ ๆ ก็เอา เวลานี้ นายทหาร อังกฤษและอเมริกันที่ร่วมงานต่อต้าน ภัยก็ยินดีเป็นพยาน ว่าการใช้จ่ายนั้นเรามีระเบียบกันอย่างไร ข้าพเจ้าขออย่าได้มีการ

กลืนแกล้ง ขอให้ยุติเรื่องการกลืนแกล้งกันเสียทีก่อน รวมเรื่องเงินเสรีไทยจ่ายไป ๘ ล้านบาท แต่เงินจำนวนนี้สร้างสนามบินยังไม่พอและสนามบินก็ทำไว้หลายแห่ง.... ๕๓

จากคำกล่าวของนายปรีดีฯ ต่อสภาฯ ก็พอมองเห็นได้ทีเดียวว่าฝ่ายพรรค รัฐบาลกับพรรคฝ่ายค้านกำลังอยู่ในระหว่างที่มีการขัดแย้งกันอย่างรุนแรงพอสมควร และการที่นายปรีดีฯ ยืนยันต่อสภาฯ ให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญที่เป็นกลาง ก็เพราะนายปรีดีฯ เกรงว่าจะถูกกลืนแกล้งโดยไม่เป็นธรรมซึ่งนายปรีดีฯ โต้แย้งแต่แรกแล้วว่า "ขอให้ยุติเรื่องการกลืนแกล้งกันเสียทีก่อน..."

ผู้คดีของนายบุญช่วยฯ เสนอครั้งนี้ มีผู้ร่วมลงนามก้วยหลายท่าน อาทิ นายควงฯ ม.ร.ว. เสนีย์ฯ นายกว้าง ทองทวี นายใหญ่ ศวิตชาติ หลวงอังกณนุรักษ์ ฯลฯ ภายหลังที่สภาฯ รับเรื่องไว้พิจารณาแล้ว สมาชิกสภาฯ แทนพรรคฝ่ายนายปรีดีฯ ได้ขอติดต่อบริการประนีประนอมกับนายบุญช่วยฯ เพื่อขอให้ถอนผู้คดีนั้นกลับไป แต่นายบุญช่วยฯ ไม่ยินยอมก้วย ๕๔

คณะกรรมการวิสามัญซึ่งสภาฯ แต่งตั้ง เพื่อสอบสวนเสาะแสวงทรัพย์สินของชาติตาม ผู้คดีและคำขอของนายบุญช่วยฯ ประกอบด้วย

๑. พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
๒. พระยานจราญสวรรค์
๓. พระยาวิกรมรติเสวก
๔. พระยาปิตินาถ
๕. นายพิชาน บุลยง (เรอเนกียอง) ที่ปรึกษาคณะกรรมการกฤษฎีกา

๕๓
ไปรคภูรายงานการประชุมสภาฯ แทนราษฎร ครั้งที่ ๒๐/๒๔๘๕ (สามัญ)
วันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๕.

๕๔
บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. เรื่องเกม หน้า ๓๔-๑.

คณะกรรมการวิสามัญคดีสอบสวนเสร็จและนำเรื่องนี้ไปเสนอต่อสภาฯ พิจารณา เพื่อให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ สรุปความได้ว่า

"เสรีไทยได้ใช้จ่ายเงินไปโดยสุจริต มีหลักฐานการจ่ายตามความจำเป็นทุกกรณี โดยถูกต้อง" และคณะกรรมการสรุปในตอนท้ายพร้อมกับเห็นว่า "ขอให้ระวังอย่าให้เกิดการทอดหยด อิดหนาระอาใจจนไม่มีใครคิดริเริ่มกระทำกิจการสิ่งใด ในเมื่อเกิดเหตุการณ์คับขันขึ้นในเขตต์ หากว่าบุคคลซึ่งริเริ่มกระทำกรณีสืบเนื่องในเรื่องการเงินอันทันสมัยที่จะปฏิบัติได้ ในกรณีเช่นนี้ผลของงานย่อมสนองนโยบายและผู้ที่รับมอบหมายที่จะกอบกู้ฐานะของประเทศชาติ ย่อมจะต้องเชื่อถือกันและหนทางที่เขากะทำไปเพื่อบำบัดความยุ่งยากก็ควรจะเชื่อถือด้วย" ^{๕๕}

การขัดแย้งระหว่างสองฝ่ายเกิดขึ้นเสมอ นับตั้งแต่เรื่อง เล็กน้อยไปจนถึงเรื่องใหญ่ และขยายวงออกไปอย่างกว้างขวาง เช่นการขัดแย้งอันเนื่องมาจากการเลือกตั้งพฤตสภา เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ตามบทเฉพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๕ มาตรา ๕๐" ในวาระเริ่มแรกพฤตสภาประกอบด้วยสมาชิกซึ่งองค์กรเลือกตั้งสมาชิกพฤตสภา เป็นผู้เลือกตั้ง ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้

องค์กรเลือกตั้งสมาชิกพฤตสภา ประกอบด้วยผู้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในวันสุดท้ายก่อนใช้รัฐธรรมนูญนี้...." ^{๕๖} ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตุว่าสมาชิกพรรคสหชีพและ

^{๕๕} ไปรฤก รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๕/๒๔๘๕ (สามัญ) วันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕. และ ดิเรก ชัยนาม. เรื่องเดิม หน้า ๒๒๘-๒๓๓.

^{๕๖} คือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕.

แนวร่วมรัฐธรรมนูญ เป็นกลุ่มสมาชิกที่มีเสียงข้างมากอยู่ในสภาฯ ฉะนั้นแม้จะทำให้มีส่วนได้เปรียบแก่พรรคประชาธิปัตย์ เพราะมีเสียงข้างน้อยขณะนั้น

ในการเลือกตั้งพฤศจิกายนครั้งนั้น ฝ่ายพรรคสหชีพ แนวร่วมรัฐธรรมนูญ และพรรคอิสระ เชื่อว่าพรรคประชาธิปัตย์คิดโกงการเลือกตั้ง โดยจะใช้วิธีการเลือกตั้งแบบเสนอบัญชีชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง เข้าแข่งขันทั้งบัญชี จำนวน ๕๐ ตำแหน่ง นายปรีดีฯ แสดงความเห็นเกี่ยวกับการที่พรรคประชาธิปัตย์จะแข่งขันโดยใช้บัญชีชื่อครั้งนั้นว่า

"ท่านรองนายกฯ (พญา สุภกิจ นิมมานเหมินท์) ยังคงจำได้ว่าเมื่อท่านได้รับเลือกตั้งโดยองค์การเลือกตั้งของราษฎรให้ท่านเป็นพฤกษสมาชิกเมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค. ๒๔๘๕ โดยที่ฝ่ายคำรทำบัญชีชื่อ "ลีสต์" ผู้สมัครในนามประชาธิปัตย์ขึ้น เพื่อหวังเอาชนะแบบกินรวบทั้ง ๕๐ ตำแหน่ง ได้พ่ายแพ้ยเป็น "แพรวบ" ต่อฝ่ายแนวร่วมคือ สหชีพ แนวร่วมรัฐธรรมนูญ อิสระซึ่งเกิมนั้นพรรคทั้งสามหลังนี้ ก็ให้แต่ละพรรคเสนอผู้สมัครแยก ย้ายกัน แต่เมื่อสมาชิกประชาธิปัตย์คนหนึ่งนำความลับมาแจ้งแก่บุคคลหนึ่งว่า พรรคประชาธิปัตย์คิด "กินรวบ" เพราะหวังถึงสมาชิกของพรรคอื่นมาร่วมด้วยได้ อันจะทำให้คะแนนประชาธิปัตย์ชนะคะแนนของแต่ละพรรคได้ เช่นนั้นแล้ว พรรคทั้งสามจึงจำต้องทำแนวร่วมกันส่งผู้สมัคร ๕๐ คน ร่วมกันด้วยปราณีประนีประนอมระหว่างกัน อันเป็นผลให้คะแนนของฝ่ายแนวร่วมสามพรรคเหนือฝ่ายประชาธิปัตย์ ความพ่ายแพ้ของฝ่ายประชาธิปัตย์ก่อให้เกิดความไม่พอใจเป็นอย่างมาก จึงมีผู้โฆษณาหรือเด็กตลอดมาจนปัจจุบันว่า การเลือกตั้งพฤศจิกายนครั้งนั้น เป็นการเล่พรรคเล่นพวกซึ่งเป็นพวกขาทเจ้าทั้งสิ้น ท่านรองนายกฯ ยอมรับว่าชาวพเจามีไรหัวหนวพรรคใด แต่ละพรรคก็มีหัวหนวโดยเงาะและเมื่อเลือกตั้งแบบพรรคแล้วก็เป็นธรรมกาที่พรรคใดคะแนนน้อย คนก็ต้อง "แพรวบ" ทั้งบัญชีชื่อ ท่านรองนายกฯ ย่อมเป็นชักสีไ้กล่าวว่าการเลือกตั้งพฤศจิกายนครั้งนั้นบริสุทธิ์..." ^{๕๗}

^{๕๗} ปรีดี พนมยงค์, คร. "ขอเสนอเพิ่มเติมจากรัฐธรรมนูญโส ถึง พญา สุภกิจ นิมมานเหมินท์ วันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๖" ใน รวมบทความบางเรื่องของนายปรีดี พนมยงค์. รวบรวมโดย สำนักพิมพ์สันติธรรม (กรุงเทพฯ : ประจักษ์การพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๑๘) หน้า ๘๘-๘๐.

ครั้นการเลือกตั้งพสกนิกรผ่านพ้นไปได้เพียง ๑๖ วัน เหตุการณ์ร้ายแรงกระ
 เทือนจิตใจประชาชนทั่วไปก็เกิดขึ้น คือกรณีสวรรคตของสนมเกล้าฯ รัชกาลที่ ๘ เมื่อวันที่
 ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕^{๔๘} กรณีนี้ได้กลายเป็นสาเหตุสำคัญก่อให้เกิดการขัดแย้งทาง
 การเมืองอย่างรุนแรงและมีผลกระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพรัฐบาลนายปรีดีฯ อย่างที่ไม่
 เคยปรากฏมาก่อน กล่าวคือเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๕ เมื่อวันที่ ๕
 พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕^{๔๙} แล้ว รัฐบาลนายปรีดีฯ จึงต้องเป็นรัฐบาลรักษาการตามบท
 เฉพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๕ มาตรา ๕๕ "ให้คณะรัฐมนตรีซึ่งบริหารราชการ
 แผ่นดินอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ อยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการไปจนกว่าจะได้ตั้ง
 คณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่" รัฐบาลนายปรีดีฯ ชุดรักษาการ ได้ลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๗
 มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ และในวันก่อนนายปรีดีฯ ก็ได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรีอีก^{๕๐}
 (ครั้งที่ ๒) แต่ยังมีต้นไถ้จกตั้งคณะรัฐมนตรี กรณีสวรรคตก็เกิดขึ้นในวันที่ ๕ มิถุนายน
 พ.ศ. ๒๔๘๕ ถึงได้กล่าวมาแล้ว ในทันทีที่รัฐบาลได้รับทราบเหตุร้ายอันเกิดขึ้นแก่องค์
 พระประมุขเช่นนั้น จึงได้ออกแถลงการณ์ให้ประชาชนทราบว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้า
 อยู่หัว ได้เสด็จสวรรคตเสียแล้ว ขอให้ประชาชนไว้อาลัยถวายแก่พระองค์ท่านเป็นเวลา
 ๑ ปี^{๕๑} แต่ในแถลงการณ์นั้นรัฐบาลมิได้แจ้งถึงสาเหตุของกรณีสวรรคต ต่อมาข้าราชการ

^{๔๘} "ข้าราชการ". ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย ภาค ๒ เล่มที่ ๖๓
 ตอนที่ ๓๘ ฉบับพิเศษ (๕ มิถุนายน ๒๔๘๕) หน้า ๑.

^{๔๙} "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๘๕". ราชกิจจานุเบกษา
 แผนกกฎหมาย เล่มที่ ๖๓ ตอนที่ ๓๐ (๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๕) หน้า ๓๐๘.

^{๕๐} "ประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี". ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย ฉบับพิเศษ
 เล่มที่ ๖๓ ตอนที่ ๓๘ (๕ มิถุนายน ๒๔๘๕) หน้า ๔๘.

^{๕๑} "แถลงการณ์รัฐบาล". ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย ฉบับพิเศษ เล่มที่
 ๖๓ ตอนที่ ๓๘ (๕ มิถุนายน ๒๔๘๕) หน้า ๓.

จากสำนักพระราชวังได้ประกาศว่าการสวรรคต เกิดจากอุบัติเหตุพระแสงปืนที่ทรงจับคลำ
ตามพระราชธัญยาสัยที่ทรงชอบ ^{๕๒} ซึ่งแน่นอนประชาชนย่อมสนใจและต้องการทราบสาเหตุ
ที่แท้จริงในกรณีนี้โดยเร็ว

รัฐบาลนายปรีทิตา (ครั้งที่ ๓) ซึ่งนายปรีทิตา ได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี
เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ ^{๕๓} (เมื่อเกิดกรณีสวรรคตแล้ว นายปรีทิตา ได้ขอ
ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีโดยถือเป็นความรับผิดชอบของรัฐบาล) ก็มีใต้งานสนใจ
ได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง ให้มีหน้าที่สอบสวนพฤติการณ์การสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ กรรมการชุดนี้มีจำนวน ๑๔ นาย โดยมีประธาน
ศาลฎีกาเป็นประธานกรรมการ นอกจากนี้ยังมีคณะนายแพทย์ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ
(อังกฤษและอเมริกัน) ซึ่งอธิบดีกรมตำรวจได้มีหนังสือเชิญให้เข้าร่วมเป็นกรรมการชั้นสูง
พระบรมศพด้วย คณะกรรมการนายแพทย์ได้สรุปลงความเห็นไว้เป็น ๓ ประการ คือ

๑. อุบัติเหตุ
๒. ปลงพระชนม์เอง
๓. ถูกลอบปลงพระชนม์ ^{๕๔}

^{๕๒} ไปรคฤ "ข่าวราชการ", ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎฎีกา ฉบับพิเศษ
ภาค ๒ เล่มที่ ๖๓ ตอนที่ ๓๔ (๕ มิถุนายน ๒๔๘๕) หน้า ๑.

^{๕๓} "ประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี", ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎฎีกา ฉบับพิเศษ
เล่มที่ ๖๓ ตอนที่ ๘๒ (๑๓ มิถุนายน ๒๔๘๕) หน้า ๑.

^{๕๔} ไปรคฤ วิเทศกรณีย์. เรื่องเดิม หน้า ๘๖-๘๖๘.

เมื่อคณะกรรมการสรุปผลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว รัฐบาลนายปรีตี้ฯ ได้แถลงให้ประชาชนทราบ แต่คำแถลงการณ์นั้นก็ไม่เป็นที่พอใจแก่ประชาชนซึ่งยังมีเสียงวิจารณ์กล่าวขานแพร่สะพัดออกไปทุกที่ นี่ย่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้เสด็จสวรรคตโดยอุบัติเหตุ หากแต่ถูกลอบปลงพระชนม์ ความไม่พอใจรัฐบาลนายปรีตี้ฯ มีมากยิ่งขึ้นถึงกับมีผู้ตะโกนในโรงภาพยนตร์ว่า "นายปรีตี้หัวในหลวง" เป็นเหตุให้รัฐบาลเกรงว่าจะเกิดการจลาจลขึ้นเพราะเสียงวิจารณ์รัฐบาลนั้นล้นแล้วแต่สื่อไปในทางเสื่อมเสียโดยเฉพาะนายปรีตี้ฯ ^{๕๕} จนถึงกับกรมตำรวจต้องออกแถลงการณ์ซ้ำอีกเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจแก่ประชาชนทั่วไปให้ทราบถึงการคลาดเคลื่อนของข่าวลืออันเนื่องมาจากการบิดเบือนข่าวของนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลและสถานีวิทยุในต่างประเทศซึ่งอยู่ห่างไกลข้อเท็จจริงมาก จึงมีความผิดพลาดต่อการวิจารณ์ครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง ขณะเดียวกันก็ได้ย้าให้ประชาชนเชื่อถือผลการสอบสวนของคณะกรรมการที่รัฐบาลได้จัดตั้งขึ้นนั้นด้วย ^{๕๖} แสดงให้เห็นได้ชัดว่ากรณีสวรรคตได้สร้างความเสื่อมศรัทธาและมีผลเสียหายต่อเสถียรภาพรัฐบาลนายปรีตี้ฯ เป็นอันมาก

สำหรับนายปรีตี้ฯ ได้แสดงให้เห็นว่า เป็นผู้ที่มีสปิริตทางการเมือง ด้วยการขอลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยเหตุผลว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงแต่งตั้งได้เสด็จสวรรคตจึงกราบถวายบังคมทูลลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๘ ^{๕๗}

^{๕๕} "เรื่องเดียวกัน" หน้า ๘๙๑.

^{๕๖} ไปรักกู กรมตำรวจ. "แถลงการณ์กรมตำรวจ" ใน ความเห็นแย้งคำพิพากษากรณีสวรรคต. รวบรวมโดย นเรศ นโรปกรณ์ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, พ.ศ. ๒๔๘๘) หน้า ๕๑-๕๖.

^{๕๗} ไปรักกู "ประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี" ราชกิจจานุเบกษา แผนกฤษฎีกาฉบับพิเศษ เล่มที่ ๖๓ ตอนที่ ๕๖ (๒๖ สิงหาคม ๒๔๘๘) หน้า ๑.

ภายหลังจากที่ประธานรัฐสภา (นายเกษม บุญศรี) ได้เรียกประชุมรัฐสภาเพื่อปรึกษาแต่งตั้งผู้สืบราชสันตติวงศ์ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๕ มาตรา ๙^{๕๘} รัฐสภาลงมติให้ญูเจริญ สมเด็จพระนางยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช ได้ขึ้นครองราชย์สืบราชสันตติวงศ์ เป็นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่วันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ เป็นต้นไป^{๕๙} แต่โดยที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงพระเยาว์ไม่สามารถจะปฏิบัติพระราชภารกิจได้ ฉะนั้นจึงต้องมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราวตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๕ มาตรา ๑๐^{๖๐} ก่อนที่รัฐสภาจะได้แต่งตั้งขึ้น คณะผู้สำเร็จราชการประกอบด้วย ๑. พระสุพรรณวชิโรดม ๒. พระยานฉัตรสุนันท์ ๓. นายสงวน จุฑาเดมิย์ ร่วมกันเป็นคณะผู้สำเร็จราชการ^{๖๑} จนถึงวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ รัฐสภาจึงได้ประชุมแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ คือ

^{๕๘} มาตรา ๙ "การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาล ว่าด้วย การสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๓ และประกอบด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา".

^{๕๙} โปรดัญ "ประกาศ" ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย ฉบับพิเศษ เล่มที่ ๒๓ ตอนที่ ๓๔ (๙ มิถุนายน ๒๔๘๕) หน้า ๔-๕.

^{๖๐} มาตรา ๑๐ "ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือ ควบคุมดูแลเหตุการณ์หนึ่ง จะทรงบริหารพระราชภารกิจไม่ได้ จะได้ทรงตั้งบุคคลหนึ่งหรือหลายคน เป็นคณะขึ้น ให้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา ถ้าพระมหากษัตริย์มิได้ทรงตั้งหรือไม่สามารถจะตั้งได้ ให้รัฐสภาปรึกษากันตั้งขึ้นและในระหว่างที่รัฐสภายังมิได้ตั้งผู้ใด ให้สมาชิกวุฒิสภาผู้มีอายุสูงสุดสามคน ประกอบเป็นคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ขึ้นชั่วคราว".

^{๖๑} ประเสริฐ บัททะสุนันท์, เรื่องเดิม หน้า ๕๐๕.

- ๑. พระบรมวงศ์ เชอกรมขุนชัยนาทนเรนทร เป็นประธานผู้สำเร็จฯ
- ๒. พระยามานรราชเสวี เป็นผู้สำเร็จฯ

โดยมีข้อตกลงว่า ในการลงนามในเอกสารราชการนั้น ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ทั้งสองท่านเป็นผู้ลงนาม ^{๒๒}

✓ แมว่านายปรีดีฯ จะได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกส่วนใหญ่ในสภาฯ โดยสัง เกตได้ จากการที่นายปรีดีฯ ขอลาออกจากตำแหน่งภายหลัง เกิดกรณีสวรรคตแล้ว เมื่อมีการประชุม สภาเพื่อปรึกษาหารือ เลือคนผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในรัฐสภา ที่ประชุมก็ยืนยันให้ นายปรีดีฯ เป็นนายกรัฐมนตรีอีกโดยให้เหตุผลว่า ขณะที่บ้านเมืองคับขัน ผู้ที่สมควรได้รับ ตำแหน่งนี้คือ นายปรีดีฯ ^{๒๓} แต่แล้วรัฐบาลนายปรีดีฯ (ครั้งที่ ๓) ก็ต้องบริหารประเทศ ไปในท่ามกลางเสียงวิพากษ์วิจารณ์อันเนื่องมาจากกรณีสวรรคตทั้งในและนอกสภา โดย สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ซึ่ง เป็นฝ่ายค้าน ได้โจมตีรัฐบาลนายปรีดีฯ อย่างหนัก ก่อให้เกิด สถานการณ์ตึงเครียดขึ้นในบ้านเมือง จนรัฐบาลต้องประกาศภาวะฉุกเฉินเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ความตอนหนึ่งว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยภายใน รัฐบาล นี้พยายามแก้ไขให้การโจรกรรมในคดีสามัญลดน้อยลงมา แต่การประทุษร้ายต่อศีลธรรมและ จิตใจของประชาชนกลับมีจำนวนเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ก็เพราะบุคคลที่ไร้ศีลธรรมล้มเสียซึ่งศีลธรรม อันเป็นวิสัยของพลเมืองที่ดีของประเทศ ซึ่งมีมาแต่โบราณกาล การประทุษกรรมเช่นนี้ เป็นการทำลายเสียซึ่งเกียรติศักดิ์และชื่อเสียงของประเทศไทย การปลุกปั่นความจริง เป็น

Handwritten notes:
 ๑๐๐
 ๑๐๐
 (๑๖)

^{๒๒} "ประกาศตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์", ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย ฉบับพิเศษ เล่มที่ ๒๓ ตอนที่ ๕๕ (๒๕ มิถุนายน ๒๔๘๕) หน้า ๕๖๐-๕๖๑.

^{๒๓} ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์. เรื่องเดิม หน้า ๕๖๕.

ความเท็จ ความเท็จเป็นความจริง ฉวยโอกาสทุกโอกาสและทุกวิถีทางเพื่อประโยชน์ส่วนตัวนั้น เป็นการกระทำอันไร้อิทธิธรรมและศีลลัทธิ แต่จะทำให้เกิดความเดือดร้อนเป็นการยุงให้เกิดเหตุร้ายในบ้านเมือง

รัฐบาลจึงขอแถลงให้ทราบความจริงว่า ภาวะฉุกเฉินยังคงมีอยู่และประเทศชาติจะกลับสู่ภาวะปกติได้ ก็ด้วยความร่วมมือร่วมใจของประชาชนทั้งหลายเพื่อขจัดแก่ความกตค้นนั้นให้คลี่คลายเข้าสู่ภาวะเดิม แต่ก็มีบุคคลบางกลุ่ม บางหมู่ บางพวก พยายามชักชวนอยู่เป็นนิตย หาโต้เถียงถึงประโยชน์ส่วนรวมของชาติไม่ รัฐบาลจึงขอแถลงย้ำความจริงถึงภาวะฉุกเฉินให้ประชาชนทราบ และขอความร่วมมือเพื่อกำจัดอิทธิพลอันชั่วร้ายทั้งหมดให้สิ้นไป ๒๔

การที่รัฐบาลนายปรีดีฯ ได้ออกแถลงการณ์กล่าวในทำนองพวกฟิงถึงพรรคประชาธิปไตยว่าให้ร้ายรัฐบาลด้วยการบิดเบือนความจริงหลอกลวงประชาชน พรรคประชาธิปไตยจึงถือว่าแถลงการณ์ของรัฐบาลนายปรีดีฯ ครั้งนั้นเป็น "โศกนาฏ" ที่ฝ่ายรัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือขี้ย้ายค้านซึ่งขณะนั้นมีการหาเสียงเลือกตั้งทั่วไปเพิ่มเติม (การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเพิ่มเติมตามบทเฉพาะกาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๕ เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๕) การเลือกตั้งครั้งนั้นพรรคประชาธิปไตยเชื่อว่าฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้ทำให้การเลือกตั้งไม่บริสุทธิ์ เรื่องนี้นายควงฯ ได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า

"...ผมจึงว่าผู้แทนในการเลือกตั้งคราวที่แล้วไม่บริสุทธิ์ พวกที่โหนผมก็ว่าไม่บริสุทธิ์ จนพวกผมติดตะรางกันไปหลายคน" หากเป็นจริงดังนี้แล้ว เราจะหวังอะไรกับนักปฏิวัติผู้ควรอ้างว่า เพื่อใครมาซึ่งระบอบประชาธิปไตย เพื่อเอกราชเสรีทุกตัวบุคคล

๒๔ สุตตันต์ ธรรมณี, บทบาทของรัฐบาลไทยในการควบคุมรัฐบาลโดยอาศัยการอภิปรายทั่วไป วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรเนียง, ๒๕๑๕ หน้า ๒๔ - ๒๕.

เราจะหวังอะไรกับผู้สร้างรัฐธรรมนูญด้วยมันสมอง ปลายปากกา กำลังพล แต่สหายเท่า
 ของตัวเอง ^{๖๕} จะเห็นได้ว่าฝ่ายผู้สนับสนุนนายปรีดีฯ และผู้สนับสนุนนายควงฯ ต่างถือเอา
 สาเหตุจากกรณีสวรรคตเป็นเครื่องมือทางการเมืองโดยไข้โจมตีซึ่งกันและกัน เพื่อหาความ
 นิยมจากประชาชนด้วยการกล่าวหาที่ฉวมกันเองอย่างมิได้คำนึงถึงผลเสีย อันเกิดจากภาพพจน์
 ที่ได้สร้างขึ้น เพราะประชาชนอาจจะมองไปในทำนองที่ว่า นักการเมืองในระบอบประชา-
 ธิปไตยมีแต่ความเหลวแหลก ถ้าหากเป็นไปในทำนองนี้แล้วก็จะเข้าความเสื่อมทรามสู่
 ระบอบการเมืองการปกครองนี้ไ้โดยจะไม่เกิดประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่ายและส่วนรวม นอก
 จากจะเกิดความยุ่งยากทางการเมือง อันเป็นปัญหาที่นอกเหนือจากปัญหาทางเศรษฐกิจและ
 สังคมซึ่งทรุกหนัก จนรัฐบาลนายปรีดีฯ ไม่สามารถแก้ไขให้เกิดผลดีขึ้นได้ตามที่กล่าวมาแล้ว
 ฉะนั้นรัฐบาลนายปรีดีฯ จึงประสบปัญหาหนักโดยเฉพาะปัญหาทางการเมือง ซึ่งมีสาเหตุสำคัญ
 ส่วนหนึ่งมาจากกรณีสวรรคต รัฐบาลนายปรีดีฯ ถูกประชาชนวิจารณ์กันไป ในที่สุดนาย
 ปรีดีฯ จึงขอลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ โดยให้เหตุผลว่าได้
 ทรากคร่ำทำงานฉลองคุณประเทศชาติมาเป็นเวลานานพอสมควร รู้สึกว่าอนามัยเสื่อมโทรม
 ลงไม่สามารถจะปฏิบัติภารกิจของรัฐบาลได้เต็มที่ ^{๖๖} พลเรือตรีถวัลย์ ช่างนาว่าสวัสดิ์
 (หัวหน้าพรรคแนวร่วมรัฐธรรมนูญ) ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีต่อมา เมื่อวันที่ ๒๓
 สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ^{๖๗}

^{๖๕} บุญชาย กวีสวัสดิ์, เรื่องเดิม หน้า ๓๒-๓๓.

^{๖๖} ไปรภค "ประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี" ราชกิจจานุเบกษา แผนกฤษฎีกา
 ฉบับพิเศษ เล่มที่ ๖๓ ตอนที่ ๕๖ (๒๖ สิงหาคม ๒๔๘๘) หน้า ๑.

^{๖๗} "ประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี", ราชกิจจานุเบกษา แผนกฤษฎีกา ฉบับพิเศษ
 เล่มที่ ๖๓ ตอนที่ ๕๖ (๒๖ สิงหาคม ๒๔๘๘) หน้า ๑.

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเหตุผลการขอลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ นายปรีดีฯ ครั้งสุดท้ายนี้ ไม่น่าจะมีเหตุผลพอที่จะให้เชื่อใ้ว่าเป็นเรื่องสุขภาพเสื่อมโทรม แต่น่าจะ เป็นเพราะนายปรีดีฯ ละอายแก่ใจที่จะ เป็นผู้นำรัฐบาลอยู่ต่อไป เพราะประชาชน บริภาษทุกวัน ประกอบกับความเบื่อหน่ายที่ประชาชนไม่ยอมรับใจและไม่เชื่อที่รัฐบาล โดยนายปรีดีฯ ได้เคยกล่าวกับนักข่าวอย่างทอดทาดัยเมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ก่อนลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพียง ๑ วันเท่านั้น ว่า

"...ผมได้พยายามทุกประการ ที่จะทำงานให้แก่ประเทศชาติ แต่ก็ไม่สามารถ ที่จะต่อสู้กับเหตุร้ายได้ เกรงคิดแนบต่นวย ประชาชนมิได้เชื่อถือได้ให้ผมเลย ประชาชน เชื่อฟังแต่ข่าวออกศสที่ใส่ร้ายผมแต่อย่าง เดียว เท่านั้น..."^{๖๔}

นอกจากนี้ นายปรีดีฯ ยังได้ตอบข้อซักถามของนักข่าวคราวหนึ่งที่ทำเนียบท่าช้าง ด้วยความน้อยใจ ภายหลังที่พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว ว่า

"...ผมทำดีที่สุดแล้ว แต่ก็ยัง ใ้รับการ ตอนรับอย่างนี้จากประชาชนและนักการ เมือง..." พร้อมกับกล่าว เริ่มเคิมในคอนท้ายอีกว่า "...ประเทศไทยไม่ใช่ของผมคนเดียว ขอให้ประเทศคำเป็นไปตามที่ประชาชนต้องการ... ความต้องการของผมนั้นจะพยายามทำ หน้าที่ผู้แทนอนุชยาของผมนให้สมบูรณ์ที่สุด ผมยังไม่ไปไหน..."^{๖๕} และจากคำตอบคำถาม ของนายปรีดีฯ ที่ให้สัมภาษณ์แก่นักหนังสือพิมพ์เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ นายปรีดีฯ ก็ได้อธิบายในทำนองที่ว่ารัฐบาลคณะของทนาย ยังทำงานได้ไม่เต็มที่ แต่ก็ไม่ว่าจะทำได้ ตลอดไปเพราะ

^{๖๔} ไปรคณู สิริ เปรณวิคต. ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบประชาธิปไตย ๓๐ ปี.
พระนคร : เกษมบรรณกิจ, พ.ศ. ๒๕๐๕. หน้า ๓๗๘.

^{๖๕} "DEMOCRACY" Vol. 2 No. 249 Thursday 22 August 1946 P.1.

"... เมื่อตอนผมเป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อปีที่แล้ว รัฐบาลไม่สามารถจะทำงานได้เต็มที่ตามแผนของชาติ แต่กลับทำงานคอยแก้ปัญหาสารพัดที่ถูกสร้างขึ้นโดยผู้หลอกลวงเพื่อทำลายชาติ..." ๗๐

จากคำพูดของนายปรีดีฯ ที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าการลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งนั้น จะต้องเนื่องมาจากความเบือนหน้ายอกคำครหา คำหิทธิเตียน นินทา วาจาจากประชาชนและนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม

การลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของนายปรีดีฯ ครั้งนั้น แม้จะเนื่องด้วยเหตุผลตามที่กล่าวแล้วหรือจากสาเหตุอื่นใดก็ตาม ก็ตงนับว่าเป็นการยอมแล้วสำหรับรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นรัฐบาลของประชาชนเพื่อประชาชน แต่ในเมื่อประชาชนไม่ต้องการหรือรัฐบาลยอมรับในความบกพร่องต่อหน้าทีนั้น ๆ ของตนแล้ว ก็สมควรที่จะได้มีการเปลี่ยนรัฐบาลมิ่งนายปรีดีฯ ได้แสดงให้เห็นถึงการ เป็นผู้มีสจริตและได้กระทำมาในครั้งก่อนหน้านี้แล้ว เมื่อมีการฉีกรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลของท่าน

แม้ว่าจะผ่านสมัยรัฐบาลนายปรีดีฯ ไปสู่สมัยรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ แล้วโดยสมบูรณ์ แต่ก็เป็นที่เชื่อกันทั่วไปว่าเป็นเพราะการสนับสนุนของนายปรีดีฯ ซึ่งอยู่เบื้องหลังรัฐบาลชุดนั้น จึงทำให้การดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐบาลได้รับการสนับสนุนจากพรรคสหชีพ และแนวรัฐธรรมนูญเป็นอย่างดี ๗๑ แต่ปัญหาทางการเมืองซึ่งคุกรุ่นมาจากรัฐบาลก่อนคงตกทอดมาถึงรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับกรณีฉีกรัฐธรรมนูญความหนักใจให้แก่รัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ มากเพราะรัฐบาลนายปรีดีฯ ที่ต้องกระเทินกระเทือนก็เนื่องมาจากรัฐบาลนั้นไม่สามารถแถลงข้อเท็จจริงและสาเหตุกรณีฉีกรัฐธรรมนูญที่แจ่มชัดแก่ประชาชน

๗๐

"THE BANGKOK POST" Vol. 1 No. 298 Monday 28 July 1947 P. 1.

๗๑

สงบบ สุริยรินทร์. ประวัติ ๑๑ นายกรัฐมนตรี. "เรื่องเดิม" หน้า ๑๖๘.

ได้ ^{๓๒} ประชาชนยังคงวิจารณ์รัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ ท่านเองเกี่ยวข้องกับรัฐบาลนายปรีดีฯ ยิ่งกว่านั้นฝ่ายทหารผู้สนับสนุนจอมพล ป. ก็ได้เริ่มบทบาทตำหนิรัฐบาลนายปรีดีฯ ที่เข้ามา โดยหลวงกาจ กาจสงคราม ได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์สยามนิกร ^{๓๓} เมื่อวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๐ หนังสือพิมพ์พวกหัวข่าวใหญ่ว่า "หลวงกาจ ว่าบ้านเมืองมีคนรัก" พร้อมกันนั้นก็วิจารณ์รัฐบาลนายปรีดีฯ ว่าบริหารบ้านเมืองไม่ไฉน ทำให้เกิดความเดือดร้อนทั่วไป อีกทั้งยังได้กล่าวพวกฟิงไปถึงกรณีสวรรคตว่า "เห็นไหมละ พอเปลี่ยนรัฐธรรมนูญ ได้ไม่กี่วัน เราก็ดูเสียของค์พระมหากษัตริย์" ซึ่งหลวงกาจหมายถึงกลุ่มพลเรือนซึ่งเป็นผู้เร่งรัดจัดการร่างและประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๕ โดยเฉพาะนายปรีดีฯ ผู้เป็นผู้นำฝ่ายพลเรือน การที่หลวงกาจ ให้สัมภาษณ์ท่านองนี้เท่ากับเป็นการหยั่งท่าทีฝ่ายนายปรีดีฯ ก็เป็นที่เห็นได้ ทั้งนี้เพราะฝ่ายทหารนอกจากจะไม่พอใจกลุ่มพลเรือนมาแต่แรกก่อนที่ จอมพล ป. จะถูกโค่นอำนาจแล้ว ^{๓๔} ต่อมาสมัยรัฐบาลหม่อมราชวงศ์เสนีย์ฯ มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘ เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ^{๓๕} ซึ่งมีผลให้นักการเมืองกลุ่มจอมพล ป. หลายคนถูกจับกุมตามพระราชบัญญัตินั้น รวมตลอดถึงจอมพล ป. ด้วย แต่เนื่องจากคดีสู่ศาลแล้ว พระราชบัญญัตินี้ถูกตีความว่าขัดกับรัฐธรรมนูญ จึงบังคับใช้ไม่ได้โดยต้องหาโทษโทษทุกคนและในการประชุมสภาฯ วันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๘ สภาฯ จึงได้ลงมติในที่ลับว่าพระราชอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นโมฆะ ^{๓๖} แต่ถึงกระนั้นฝ่ายทหารบางท่านก็ให้ความเห็นไว้ว่าเป็นแผนของกลุ่มพลเรือนที่จะกำจัดฝ่ายทหารว่า

^{๓๒} ปรกฏ "เรื่องเดียวกัน" หน้า ๓๘๐-๓๘๕.

^{๓๓} ปรกฏ "พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘" ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย เล่มที่ ๒๒ ตอนที่ ๕๘ (๑๑ ตุลาคม ๒๔๘๘) หน้า ๕๕๑-๕๕๖.

^{๓๔} ปรกฏ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒๐/๒๔๘๕ (สามัญ) วันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๕.

"...ท่านหัวหน้าใหญ่เสรีไทยได้แบ่งออกเป็น ๓ ฝ่าย ไก่ที่ไก่ใหม่โรง เกริ่นเรื่อง
 อาชญากรรมสงครามเป็นวันหลังกันขึ้นอย่างก็กกอง.... ไก่โจมตีจอมพล ป. พิบูลสงคราม
 ข้าพเจ้าและหลวงวิจิตรวาทการอย่างรุนแรง ในความนึกที่รักชาติรักภักดีไปและถือ เป็น
 โอกาสอันดีที่จะกวาดล้างคณะผู้ก่อการ เปลี่ยนแปลงการปกครอง เพื่อโค่นจอมพล ป. พิบูล
 สงครามและกองทัพ จักตั้งพลพรรคขึ้นเป็นพลังดำเนินกร เมืองความแค้นของชน..." ๓๕
 นอกจากนั้นฝ่ายทหารยังคิดระแวงกลุ่มพรรคเรื่อนมากยิ่งขึ้นอีก ในเมื่อฝ่ายเสรีไทยของนาย
 ปรีดีฯ มิได้ส่งมอบอาวุธซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสัมพันธมิตรในระหว่างการสงครามให้แก่
 กองทัพ ๓๖ ซึ่งพรรคประชาธิปไตยก็ได้โจมตีรัฐบาลนายปรีดีฯ มาแล้วในสภา เกี่ยวกับเรื่อง
 อาวุธของ เสรีไทยนี้ ๓๗ ความจริงกระทุ้งความของพรรคประชาธิปไตยเกี่ยวกับอาวุธ นับว่า
 มีประโยชน์แก่ฝ่ายทหารมากกว่าประโยชน์ที่พรรคประชาธิปไตยจะพึงได้ อย่างน้อยที่สุดฝ่าย
 ทหารย่อมได้รับฟังทัศนะบางประการของฝ่ายเสรีไทยโดยเฉพาะนายปรีดีฯ ซึ่งฝ่ายทหารจะ
 ให้นำไปประมวลเป็นข้อมูลได้ในโอกาสต่อไป เพื่อการขบเกี่ยวทางการเมือง

ต่อมาฝ่ายรัฐบาลนายปรีดีฯ ก็ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่ฝ่ายทหารอีก เมื่อ
 รัฐบาลนายปรีดีฯ ได้ให้เจ้าหน้าที่ทำการควบคุมท่านเจ้าพระยาพหลฯ ในฐานะที่ท่านวิจารณ์
 กรณีสวรรคตและนักการ เมืองขณะนั้น ๓๘ ครั้นเมื่อถึงรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ จึงต้อง

๓๕ ประยูร ภมรมนตรี, พลโท. ชีวิต ๕ แผ่นดินของข้าพเจ้า. กรุงเทพฯ :
 โรงพิมพ์เพ็ญอักษร, พ.ศ. ๒๕๑๘. หน้า ๕๓๓-๕๓๕.

๓๖ ไบรคกู กาจ กาจสงคราม, พลโท. เรื่องเดิม หน้า ๒๗ -
 ๒๘.

๓๗ ไบรคกู รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒๐/๒๕๔๘ (สามัญ)
 วันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘.

๓๘ จากสมุดภาพขาว "สยามนิกร" เจ้าคุณพระยาพหลฯ กล่าวว่า "...ผมถือว่า
 ในหลวงเป็นพ่อของประชาชน เมื่อลูก ๆ รุ้อะไรเกี่ยวกับตัวท่านแล้ว ก็ต้องช่วยกัน".

ประสบปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสะสมมาจากรัฐบาลก่อน ๆ นอกจากเรื่องเศรษฐกิจ สังคม อัน
เป็นปัญหาหนักอยู่แล้ว ยังต้องประสบกับปัญหาทางการเมืองซึ่งแต่เดิมมีการแข่งขันเพียง
สองกลุ่ม ก็คือกลุ่มนายปรีดีฯ กับกลุ่มนายควงฯ แต่ขณะนี้ได้เพิ่มกลุ่มจอมพล ป. หรือกลุ่ม
ทหารขึ้นอีก ภายหลังจากที่ฝ่ายจอมพล ป. ได้ส่งวนทาที่เกี่ยวกับการเมืองโดยไม่ปรึกษา
มาเป็นเวลานาน

สำหรับทางบ้านประชาชนซึ่งได้รับความเดือดร้อนในเรื่องเศรษฐกิจ ค่าครองชีพสูง
สังคมวนวาย ผู้ชายชุกชุมและรอดอยความหวังมาหลายรัฐบาลแล้ว ความเดือดร้อนนั้นก็ยังมี
มิได้คลี่คลายลงไป แต่กลับจะมีความรุนแรงยิ่งขึ้นคล้ายบ้านเมืองขาดผู้เอาใจใส่ ประชาชน
จึงต้องหันไปเรียกร้องพรรคประชาธิปัตย์ให้ช่วยหาทางกระตุ้นเตือนรัฐบาลให้บริหารประเทศ
ด้วยความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากกว่านี้ นอกจากนั้นประชาชนยังได้เขียนโปสเตอร์
ปิดไว้ตามกระดานป้ายของเทศบาล ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านพักนายกรัฐมนตรี พลเรือตรีถวัลย์ฯ
ประมาณ ๑๐๐ เมตร ใกล้บริเวณสี่แยกราชวิถี มีข้อความว่า "พวกเราคนจนทนไม่ไหว
แล้ว เพราะเราเป็นกรรมกร กินข้าวจุกว่าพวกนั่งเก้าอี้ นโยบายของรัฐบาลมีทั้งร้อย
แปดอย่าง ของก็แพงขึ้นทุกที ถ้าทำไมได้ก็ลาออกเสียเถิด"^{๓๘} ขณะเดียวกันก็มีเสียง
คัดค้านว่าพรรคประชาธิปัตย์ว่า "...พรรคประชาธิปัตย์ทำไมเจียมไปไม่ถักคาน พวกมัน
เจียมเสียหมด ราษฎรเดือดร้อนแทบเลือดตากระเด็น..."^{๓๙} ในที่สุดพรรคประชาธิปัตย์
ซึ่งก็ได้ทำหน้าที่ฝ่ายค้านอย่างเต็มความสามารถมาโดยตลอด (แต่มีผลน้อยเพราะไม่สามารถ
ทำให้รัฐบาลกลุ่มนายปรีดีฯ เกรงกลัวในสภาฯ ได้เนื่องจากมีเสียงข้างน้อย) ได้คัดค้านใจ
ขอเปิดอภิปรายทั่วไปไม่ไว้วางใจรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ.
๒๔๘๐ โดยฝ่ายค้านได้กล่าวกันว่าได้ให้เวลาแก่รัฐบาลมาเพียงพอแล้ว ตลอดเวลา ๕

^{๓๘} สังข สุธิริมนตรี. เรื่องเดิม หน้า ๑๖๘.

^{๓๙} "เรื่องเดียวกัน" หน้า ๓๘๐-๓๘๕.

เดือนที่รัฐบาลนี้ไ้บริหารราชการมา ได้ดำเนินการด้วยความล้มเหลวมาประการ จนสื่อให้เห็นว่า ไม่ถึงทางจะปรับปรุงวิธีการให้ดีขึ้นได้... จึงตกเป็นหน้าที่ของฝ่ายค้านที่จะต้องเสนอญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล แม้กระนั้นก็คือ เพื่อความเป็นธรรมแก่รัฐบาล ฝ่ายค้านได้ระบุข้ออภิปรายมาใหม่ญัตติ ๘ ข้อ เพื่อให้โอกาสแก่รัฐบาลแก้ตัวได้เต็มที่... ฝ่ายค้านยอมรับว่า หากเป็นยุคอื่นสมัยอื่น ผลที่ได้รับจากการคัดค้านรัฐบาลผู้แถลงอำนาจโดยอาการเปิดเผย เช่น ที่พรรคประชาธิปัตย์ได้ทำเพื่อกว่าชวบี อาจจักกันภัยชีวิตและสมาชิกฝ่ายค้านที่ต้งเสียชีวิตไปเพราะถูกถูกระเบิดมือ หรือควยการจ้องจ้ำพั้นนาการสมาชิกฝ่ายค้านในที่คุมขัง จึงต้องขอยกของรัฐบาลว่ารงนาว่าสวัสดิ์นี้ว่า เป็นรัฐบาลที่กล้าเผชิญหน้าต่อความจริงกับการต่อสู้ของฝ่ายค้าน..." ๘๑

การที่พรรคฝ่ายค้านประชาธิปัตย์กล่าวนำในการ เปรียบอภิปรายทำนองนั้น น่าจะเป็นการเสียดสีพฤติกรรมรัฐบาลคณะต่าง ๆ ที่ผ่านมามากตั้งแต่ยุคจอมพล ป. หรือแม้แต่ยุคนายปรีดี ๆ จัดตั้งรัฐบาลก็ยังมีกรจับกุมนักการเมืองฝ่ายค้านสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ คือ นายเสียงไชยกาล นายประยูร อภัยวงศ์ ดร. โสติ คุ้มพันธ์ ในเขตหายของประชาชนและใส่ร้ายรัฐบาล ๘๒ ตลอดจนนักหนังสือพิมพ์ผู้วิจารณ์กรณีสวรรคต ๘๓

๘๑ โปรตกู รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓/๒๔๘๐ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันจันทร์ที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๐

๘๒ คณะ (ผู้รวบรวม) รายละเอียดและความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนพฤติการณ์ในการที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เสด็จสวรรคต. พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, พ.ศ. ๒๔๘๘. หน้า ๕๑.

๘๓ โปรตกู ภาคผนวก

พรรคประชาธิปัตย์ได้ใช้เวลาในการเปิดอภิปรายครั้งนั้นรวม ๘ วัน ๘ คืน โดยได้ยกเอาความบกพร่องในการบริหารงานของรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ โจมตีในสภาฯ อย่างรุนแรง พอสรุปได้ ๘ ประการ คือ

๑. ไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยภายในตามนโยบายที่รัฐบาลแถลงไว้
๒. ไม่สามารถรักษานโยบายการเงินของชาติไว้ในทางมั่นคง ทำให้ฐานะการคลังล้มเหลวลงทุกทาง
๓. ในทางเศรษฐกิจ ได้ดำเนินการทางเศรษฐกิจผิดพลาดไม่เหมาะสมแก่ภาวะการณปัจจุบัน เป็นเหตุให้ประชาชนเดือดร้อนในการครองชีพ
๔. การต่างประเทศ ไม่อาจสร้างความเชื่อถือกับนานาประเทศตามนโยบายที่แถลงไว้
๕. ใช้อำนาจทางการเมืองแทรกแซงในราชการประจำ ทำให้เกิดผลเสียหายแก่ราชการแผ่นดิน
๖. ไม่สามารถรักษารัฐธรรมนูญของข้าราชการให้อยู่ในระดับที่สมควร ทำให้ข้าราชการขาดกำลังใจที่จะปฏิบัติราชการ
๗. ทางการศึกษาของชาติ รัฐบาลนี้ก็ไม่ได้ปรับปรุงและดำเนินการตามนโยบายที่แถลงไว้
๘. ไม่สามารถหาข้อเท็จจริงแสดงต่อประชาชนให้ทราบว่า ในหลวงรัชกาลที่ ๘ สวรรคตเพราะเหตุใด

ภายหลังการอภิปรายได้สิ้นสุดลง ปรากฏผลจากการออกเสียงสมาชิกส่วนใหญ่ให้ความไว้วางใจรัฐบาล ๘๖ ต่อ ๕๕ (งดไม่ออกเสียง ๑๖ คน) นายกรัฐมนตรี พลเรือตรีถวัลย์ฯ ได้กล่าวตอบขอใจสหาย และประชาชนที่ได้ให้ความสนใจกับการอภิปรายอันยาวนานก่อนเปิดการอภิปราย ความตอนหนึ่งว่า "...แสดงให้เห็นถึงความสนใจของคนไทยทั้งหลายในระบอบประชาธิปไตยนี้ จึงเป็นอันหวังได้ว่า เราได้ดำเนินวิถีทางเป็นในลักษณะที่ว่า ให้ความรู้และอบรมแก่ประชาชน ในอันที่จะได้ใช้สิทธิ์ต่าง ๆ ที่ได้ให้ไว้ใน

รัฐธรรมนูญไทย ข้าพเจ้าขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย" ๘๔

การที่ผลการ เบิกอภิปรายเป็นไปเช่นนี้ ความจริงพรรคประชาธิปไตยก็ได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าแล้วว่า จะไม่มีผลกระทบกระเทือนรัฐบาลในสภาฯ มากนัก ทั้งนี้เพราะรัฐอยู่แก่ใจแล้วว่าเป็นพรรคเสียงข้างน้อย แต่ด้วยความหวังที่จะได้เป็นที่สะกิดใจแก่รัฐบาลไวบบางเท่านั้น จึงตัดสินใจดำเนินการอันเป็นหน้าที่ของพรรคการเมืองฝ่ายค้านซึ่งประชาชนเรียกร้อง ๘๕

ตามสัญญาฉบับพรรคประชาธิปัตย์

ภายหลังจากเสร็จสิ้นการ เบิกอภิปรายครั้งสำคัญของพรรคประชาธิปไตยไปแล้ว เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ ประมาณครึ่งเดือน ลูกพรรคสหชีพคนหนึ่ง คือนายกุศลิต บุญธรรม ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี ได้ให้ข่าวหนังสือพิมพ์ว่าพรรคสหชีพจะร่วมมือกับพรรคประชาธิปไตย เพื่อคัดค้านรัฐบาลอีก เพราะขณะนี้พรรคสหชีพไม่ให้การสนับสนุนพรรคแนวร่วมรัฐธรรมนูญอีกแล้ว แต่จะคงรอคอยการบริหารงานของรัฐบาลไปอีกประมาณ ๓ เดือนก่อน การที่คงทำอย่างนี้เพราะรัฐบาลไม่เกรงกลัวพรรคประชาธิปไตย ซึ่งมีเสียงข้างน้อย ๘๖ การเคลื่อนไหวภายในพรรคสหชีพครั้งนี้ สืบเนื่องมาจากการประชุมภายในพรรคฝ่ายรัฐบาลเกี่ยวกับเรื่องราวที่พรรคประชาธิปไตยโจมตี เฉพาะอย่างยิ่งเรื่องข่าวซึ่งกำลังซอกแซกเคลนอยู่ ในที่ประชุมนั้นมีมติให้รัฐมนตรีบางนาย ผู้ทำการกักตุนข้าว (ส่วนตัว) ให้เลิกการกระทำเช่นนั้นเสีย เหตุนี้จึงทำให้เกิดความไม่พอใจกันขึ้น

๘๔ ไปรกฎารายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๑/๒๔๘๐ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๐.

๘๕ หม่อมราชวงศ์วิจิตร ๒ บ้านเลขที่ ๒๑ ถนนรางอินทรา เขตบางกระบือ กรุงเทพฯ คำสัมภาษณ์นายสวาสดี อภัยวงศ์ วันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ "การขอเบิกอภิปรายทั่วไปต่อรัฐบาล พล.ร.ต. บำรุงนาวาสดี ทั้ง ๆ ที่ทราบอยู่แล้วว่ามีเสียงข้างน้อยกว่านั้นก็กระทำไปเพราะ เห็นว่ารัฐบาลดำเนินการผิดพลาดหลายประการ เป็นต้นว่า เรื่องขายทองคำทุนสำรองและ เบิกองค์การสรรหาทหาร ผลสะท้อนกลับมีประชาชนเห็นใจพรรคประชาธิปไตยมากขึ้น.."

ในพรรคฝ่ายรัฐบาล รัฐมนตรี ๓ นายขอลาออกจากตำแหน่งในคณะรัฐบาลพลเรือตรี
 ถวัลย์ฯ ซึ่งมีการจัดตั้งใหม่ภายหลังที่โศกนาฏกรรมจากตำแหน่ง เมื่อรัฐบาลขณะการอภิปราย
 ทั่วไปแล้ว โดยได้รับการแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ ^{๘๗} รัฐมนตรี
 ๓ นายนั้นคือ นายจำลอง กวางเรือง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ นายทอง
 กันทาธรรม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และนายเปื้อน พาณิชวิทย์ รัฐมนตรี
 ช่วยว่าการกระทรวงเกษตร ซึ่งทั้ง ๓ คนนี้สนิทสนมกับนายวิลาศ โอสถานนท์ พ.อ. ช่วง
 เชวงศักดิ์สงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร นายเกื้อน มุณนาถ รองนายก
 รัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับ
 นายकुสิศ บุตตรรม มีความไม่พอใจนายกรัฐมนตรีพลเรือตรีถวัลย์ฯ ^{๘๘} การแตกแยกภายใน
 ในพรรคฝ่ายรัฐบาลมีมากขึ้นโดยที่พรรคสหชีพจัดให้มีการประชุมภายในพรรค เพื่อหารือ
 เกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๕ ก็มีได้เชิญให้พรรคแนวร่วมรัฐธรรมนูญเข้า
 ร่วมประชุมด้วย นอกจากนั้นนายถวิล อุดล สมาชิกผู้มีชื่อเสียงของพรรคสหชีพ ยังได้
 กล่าวย่ำว่า ในการที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้น พรรคประชาธิปไตยก็จะให้การสนับสนุนอีก
 พรรคหนึ่งด้วย ^{๘๙}

การที่มีข่าวทำนองนี้แพร่ออกมาในหน้าหนังสือพิมพ์ ย่อมเป็นแนวโน้มที่พอจะประ-
 มาณได้ว่ามีการแตกแยกกันเองภายในพรรคผู้สนับสนุนรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ อย่างที่ไม่เคย

^{๘๗} "ประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี", ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย เล่มที่
 ๖๔ ตอนที่ ๒๕ (๓ มิถุนายน ๒๔๘๐) หน้า ๔๒๐.

^{๘๘} "LIBERTY" Saturday 7 June 1947 P.1.

^{๘๙} "LIBERTY" Monday 16 June 1947 P.1.

ปรากฏมาก่อน นอกจากนั้นตามข่าวยังกล่าวเพิ่มเติมว่าภายในพรรคประชาธิปัตย์พรรค
ก็แตกแยกกันเองในพฤศจิกายน ๕๐

อย่างไรก็ตาม ถ้าองในทัศนะของพรรคประชาธิปัตย์ย่อมจะได้รับประโยชน์
จากการเดินเต็มคู้ทางการเมืองในประเด็นที่ว่าสามารถดึงพรรคสหิพออกมเสียจาก
พรรคแนวร่วมรัฐธรรมนูญ แม้จะไม่ได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ในขั้นต้น แต่อย่างน้อยก็ทำ
ให้พรรคประชาธิปัตย์มีน้ำหนักในสภาฯ มากขึ้น ซึ่งจะพอมันให้รัฐบาลต่อกระทรวงใน
ความแข็งแกร่งของพรรคมากกว่าแต่ก่อน แต่ในทางตรงข้ามฝ่ายรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์
จะต้องอ่อนแออย่างไม่ต้องสงสัย

กรมประชาสัมพันธ์

ในขณะที่มีการแตกแยกกันเองภายในพรรคผู้สนับสนุนรัฐบาลฝ่ายนายปรีดีฯ และ
โอกาสนั้นย่อมเป็นประโยชน์แก่พรรคประชาธิปัตย์ดังกล่าวแล้ว แต่ตามความเป็นจริง
พรรคประชาธิปัตย์ก็ไม่อาจจะรับประโยชน์นั้นได้เต็มที่นัก ทั้งนี้เพราะภายในพรรคประชาธิ-
ปัตย์เองก็มีการแตกแยกอย่างรุนแรงระหว่างลูกพรรคสองกลุ่ม กลุ่มหนึ่งสนับสนุนนาย
อรุณ พันธุ์พิทักษ์ อีกกลุ่มหนึ่งสนับสนุน พ.ต.ต. เผื่อน ทองทิว เพื่อให้พรรคส่งเข้าสมัคร
รับเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดพระนคร คือนายภิเษก ชัยนาม (ซึ่งขอ
ลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๐ เพราะได้รับแต่งตั้งให้เป็นเอก-
อัครราชทูตไทยประจำประเทศอังกฤษ) การขัดแย้งระหว่างลูกพรรคประชาธิปัตย์ทั้งสอง
กลุ่มนี้รุนแรงขึ้นและถึงขั้นแตกหัก ในเมื่อนายเลียง ไชยกาล เสนอให้พรรคส่งบุคคล
ทั้งเข้าสมัครด้วยกัน แต่ คร.โชติ คุ้มพันธ์ และนายสุวิทย์ คุ้มพันธ์ ไม่เห็นด้วย
การขัดแย้งระหว่างนายเลียง ไชยกาล กับ คร.โชติ คุ้มพันธ์ เป็นไปอย่างรุนแรง/
ในที่สุดนายเลียงฯ ก็ลาออกจากพรรคประชาธิปัตย์ไปหลายคน กลุ่มที่แยกตัวออก

จากพรรคประชาธิปัตย์ก็ได้ไปร่วมกับลูกพรรคสหชีพและแนวร่วมรัฐธรรมนูซึ่งแตกออกมา
เหมือนกัน ทั้งเป็นพรรคใหม่ขึ้นชื่อพรรคประชาชน มีแนวโน้มไปในทางคัดค้านรัฐบาล
พลเรือตรีถวัลย์ฯ คล้ายกับพรรคประชาธิปัตย์ พรรคประชาชนได้ถือกำเนิดเมื่อวันที่ ๒๔
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ โดยมีนายเลียง ไชยกาล เป็นหัวหน้าพรรค ^{๕๑}

นายเลียงฯ ได้กล่าวไว้ในคำแถลงการณ์ของพรรคประชาชนว่า ทั้งพรรคการเมืองฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาลต่างสร้างความเข้าใจผิดให้แก่ประชาชนทั้งนี้ ฝ่ายค้านประ-
นามพรรครัฐบาลว่าเป็นคนเลว โกงกิน ส่วนพรรครัฐบาลโกหกประชาชนว่าพรรครัฐบาล
เท่านั้นที่ช่วยประชาชนได้ อันนี้ก็คือสอนให้ราษฎรเข้าใจผิด เมืองไทยจะทำนุบำรุง
ปกป้องรักษาแต่เฉพาะ เมืองของฝ่ายที่สนับสนุนรัฐบาล ถ้าเมืองใดเป็นฝ่ายค้านรัฐบาลก็ทิ้ง
ถ้าเป็นดังที่ผู้สมัครบางคนกล่าว บ้านเมืองก็ต้องลุกเป็นไฟ ข้าพเจ้าเห็นว่าบุคคลประเภท
นี้เองคือผู้ทำลายประชาธิปไตยโดยความเห็นแก่ตัว เพื่อให้ประชาชนเพียงลงคะแนนให้ตน
เท่านั้น... ผู้แทนที่ดีจะต้องรักษาฉันทธรรม... ต้องมีความสุจริตและจริงใจ ^{๕๒} จากคำ
แถลงการณ์นี้ พอจะสะท้อนให้เห็นสภาพการเมืองขณะนั้นซึ่งเต็มไปด้วยการแก่งแย่งช่วงชิง
อำนาจกันเองในฝ่ายพลเรือนระหว่างกลุ่มนายปรีดีฯ กับกลุ่มนายควงฯ เพราะทั้งสองกลุ่มนี้
เป็นรัฐบาลและฝ่ายค้านขับเคี่ยวกันมาโดยตลอด .

สำหรับพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งลูกพรรคบางส่วนได้แยกตัวออกไป ก็ย่อมจะทำให้
พรรคกระทบกระเทือนไปบ้าง แต่มีผู้ให้ความเห็นไว้ในฐานะที่เป็นลูกพรรคประชาธิปัตย์

^{๕๑} ไปรฤกษ์ ร.ศ.ต.วงไชย แสงประกัม, การศึกษาเชิงเปรียบเทียบพรรคการเมืองไทยศึกษาเฉพาะกรณีพรรคเสรีมนังคศิลา กับ พรรคสหประชาไทย, (วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๑๗) หน้า ๒๔.

^{๕๒} เลียง ไชยกาล, คำแถลงการณ์ของพรรคประชาชน, ฉบับปริ: ไพศาลวิทยา ๒๔๘๐.

สมัยนั้นว่า "แต่ก็มีผลดีในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมลูกพรรคโคกคี่ขึ้น^{๕๓} (ผู้ที่ลาออกจากพรรคประชาธิปไตยไปในคราวเดียวกันนายเสียงฯ เป็นผู้ที่พรรคจะสอบสวน เพราะได้ก่อเรื่องเสียหายให้แก่พรรค) เป็นอันว่าทั้งพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านต่างมีอุปสรรคภายในของตนเอง ฉะนั้นจึงไม่อาจจะสร้างความมั่นคงให้แก่พรรคนั้น ๆ โคกคี่เท่าที่ควร

นอกจากการชักแย้ง แยกแยกเป็นฝักเป็นฝ่ายในกลุ่มนักการเมืองฝ่ายพลเรือนดังกล่าวแล้ว รัฐบาลยุคนายปรีดีฯ หรือรัฐบาลพลเรือนหลังสงครามยังประสบปัญหาหนักทางการเมืองอีกหลายประการ ซึ่งสร้างความผิดหวังและความเสื่อมศรัทธาให้แก่ประชาชน ปัญหาทางการเมืองเหล่านั้นก็คือ

๒. ความเสื่อมของสภาพผู้แทนราษฎรและองค์กรของรัฐบาลพร้อมกันหน้า

องค์กรของรัฐเปรียบเสมือนแขนขาของรัฐบาล เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานของชาติให้เป็นไปตามนโยบายที่แถลงไว้แก่สภาพผู้แทนราษฎร ตามหลักการในระบอบประชาธิปไตย การปฏิบัติงานขององค์กรที่มีประสิทธิภาพย่อมนำมาซึ่งความเจริญแก่ประเทศชาติและความผาสุกของประชาชน

การบริหารงานของรัฐบาลพลเรือนหลังสงคราม นอกจากจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคมให้ลุล่วงไปได้แล้ว ประชาชนยังได้รับความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากปัญหาย่างยากทางการเมืองอีกหลายประการ อาทิ การทะเลาะวิวาทในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการในองค์กรของรัฐทั่ว ๆ ไป นับตั้งแต่การคอร์ปชั่นในองค์กรสรรพากร ซึ่งรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ จัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ องค์กรนี้มีนโยบายจัดหาสินค้ามาจำหน่ายให้แก่ประชาชนในราคาถูก เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนยามข้าวของแพงแก่ประชาชน^{๕๔} แต่เนื่องจากการบริหารงานขององค์กรนี้ไม่มีประสิทธิภาพ

^{๕๓} ใหญ่ ทีวีชาติ. "คำสัมภาษณ์" ๓ บ้านเลขที่ ๔๔ ถนนเพชรบุรี กรุงเทพฯ.

^{๕๔} ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์. เรื่องเดิม หน้า ๕๕๕.

ขาดการตรวจตราควบคุมอย่างรัดกุมในเรื่องการเงินและสิ่งของ จึงมีการคอร์รัปชั่นเกิดขึ้น เป็นข่าวแพร่ออกไป เรื่องนี้พรรคประชาธิปัตย์ได้บรรจุไว้เป็นญัตติในคราว เบิกอภิปรายทั่วไปแก่รัฐสภาพลเรือตรีถวัลย์ฯ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ ผู้ตอบข้อซักถามในเรื่องนี้คือ คร.ทองเปลว ชลภูมิ ผู้อำนวยการองค์การสรรพอาหาร ก็ได้ยอมรับในที่ประชุมสภาฯ ว่ามีความบกพร่องในการควบคุมจริงจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น ^{๕๕} ฉะนั้นเมื่อพลเรือตรีถวัลย์ฯ จัดตั้งคณะรัฐบาลชุดใหม่เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ จึงไม่มี คร.ทองเปลว ชลภูมิ เข้าร่วมรัฐบาลอีก ^{๕๖} และองค์การสรรพอาหารก็ต้องเลิกกลับไปหลังจากที่ได้ดำเนินการมาได้ไม่นาน เป็นอันว่านโยบายที่รัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ คิดจะช่วยแบ่งเบาภาระแก่ผู้ยากจนไม่สัมฤทธิ์ผล ส่วนเรื่องการปฏิบัติงานของข้าราชการประจำหลายกรมเปิดโอกาสให้ข้าราชการการเมืองเข้าพัวพันกับงานของข้าราชการประจำ เช่น การอนุมัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนำเครื่องมือการเกษตร (จอมที่ทางการจัดซื้อเข้ามาจำหน่ายให้แก่ประชาชนผู้ประกอบกิจการในราคาถูก) ไปจำหน่ายแก่ประชาชนตามนโยบายรัฐบาล แต่ปรากฏว่าผู้แทนเหล่านั้นได้นำเครื่องมือการเกษตรเหล่านั้นไปขายให้กับพ่อค้าเป็นการ "เซ็งลี" หรือไม่ก็ขายให้แก่ประชาชนในราคาสูงกว่าที่ทางการกำหนด อีกทั้งยังไม่นำเงินที่จำหน่ายจอมเทียมเหล่านั้นส่งคืนแก่รัฐบาล นายธรรมบุญ เทียนเงิน สมาชิกพรรคหรีพ ได้ตั้งกระทู้ถามถึงความเสียหายในเรื่องนี้แก่รัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ ในสภาผู้แทนฯ ซึ่งนายจำลอง คำเรือง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ได้ตอบว่าทางรัฐบาลกำหนดให้ผู้แทนซื้อจอมไปได้เพียงคนละ ๕๐๐ เล่ม เพื่อนำไปขายให้แก่ราษฎร

^{๕๕} ไปรคดู รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๕/๒๔๕๐ (สามัญ)
ชุดที่ ๑ วันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ หน้า ๓๔๔.

^{๕๖} ไปรคดู "ประกาศตั้งและแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี", ราชกิจจานุเบกษา แผนก
กฤษฎีกา ภาค ๑-๒ เล่มที่ ๖๔ ตอนที่ ๒๕ (๓๐ พฤษภาคม ๒๔๕๐) หน้า ๘๒๒.

ในจังหวัดของตนและต้องชำระ เงินสดทวาย แต่ก็มีผู้แทนบางท่านยังนำส่งคืนรัฐบาลไม่ครบ ^{๕๓}
 อีกเรื่องหนึ่งได้แก่กรณีที่มีผู้แทนบางคนรับอาสาสมัครใหม่ออกไปรับแลกธนบัตร เก่าชนิด
 ราคาฉบับละ ๒๐ และ ๕๐ บาท ซึ่งกระทรวงการคลังเรียกคืน ปรากฏว่าผู้แทนเหล่านั้น
 ได้เบิกเงินจากกระทรวงการคลังไปเพื่อรับแลกจากรัฐ เป็นการช่วยเหลือผู้ที่มีภูมิลำเนา
 ห่างไกล ไม่สะดวกที่จะเดินทางเข้ามาในจังหวัด ถึงกระนั้นก็ยังมิผู้แทนบางคนไม่นำเงิน
 ที่รับแลกมานั้นส่งคืนรัฐบาล ในที่สุดต้องเป็นหนี้กระทรวงการคลัง บางรายเป็นเงินถึง
 ๑๐,๐๐๐ บาท ^{๕๔}

หนังสือพิมพ์พากันลงข่าวอย่างครึกโครมเกี่ยวกับการทุจริตของสมาชิกสภา ถึงกับ
 ให้สมญานามผู้แทนคนใดคนหนึ่งว่า "ผู้แทนกินจอบ กินเสียม กินธนบัตร" นับเป็นครั้งแรก
 ในประวัติศาสตร์ของสภาผู้แทนราษฎรของไทยที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชนและสื่อมวลชน
 อย่างหนัก โดยเฉพาะเป็นองค์กรทางการเมืองอันเป็นตัวแทนของประชาชน แต่กลับมี
 พฤติกรรมเสื่อมทรามอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ^{๕๕} ปัญหาการลักลอบนำออกไปขาย
 ทั่วประเทศ ยังคงมีอยู่ซึ่งตำรวจและเจ้าหน้าที่ศุลกากรไม่อาจจะปราบปรามได้ผล ประ-
 ชาชนส่วนมากเชื่อว่ามีคนของรัฐบาลในกรมตำรวจเห็น เป็นใจ แม้แต่ในรายงานประจำปี
 ของธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๕๐ ก็กล่าวถึงความบกพร่องในหน้าที่ขององค์กร
 รัฐไว้ว่า

^{๕๓} ปรกติ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒๒/๒๔๕๐ (สามัญ)
 วันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ หน้า ๑๕๕๕.

^{๕๔} หนังสือพิมพ์รายวัน "สยามนิกร" ประจำวันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๐ หน้า ๑.

^{๕๕} หนังสือพิมพ์รายวัน "พิมพ์ไทย" ประจำวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ หน้า ๑.

"ความไร้สมรรถภาพและการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว โคนำมาซึ่งความเสื่อมเสีย ในการควบคุม การนำสินค้าออกไม่ได้ผลเต็มที่... โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลักลอบนำข้าวออกซึ่ง มีปริมาณตั้งครึ่งหนึ่งของปริมาณข้าวที่ส่งออกโดยถูกต้องตามกฎหมาย" ๑๐๐

เกี่ยวกับการลดราษฎรบังหลวงหรือการลดหลวมไร้ประสิทธิภาพของข้าราชการ รัฐบาล ก็ทราบเรื่องนี้เป็นอย่างดีและพยายามหาทางแก้ไขความบกพร่องนั้น ในที่สุดรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ ได้จัดให้มีการประชุมเพื่อหาทางคลี่คลายปัญหา ในที่ประชุมประกอบด้วย

๑. นายปรีดี พนมยงค์	รัฐมนตรีอาวุโส
๒. พลเรือตรีถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์	นายกรัฐมนตรี
๓. พลเอกอภัย อุดมเศรษฐี	ผู้บัญชาการทหารบก
๔. พลเรือโท สินธุ์ กมลนาวิน	ผู้บัญชาการทหารเรือ
๕. หลวงนฤเบศร์มานิต	อธิบดีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
๖. พลเรือตรีสังวรณ์ สุวรรณชีพ	สารวัตรใหญ่ทหารบก
๗. พลตำรวจตรีพระพิจารณพลกิจ	อธิบดีกรมตำรวจ
๘. พลโทเรือธง เรืองวิรุพท	ปลัดกระทรวงกลาโหม

ในที่ประชุม พลเอกอภัย อุดมเศรษฐี (ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้บัญชาการทหารบกเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕) ได้แจ้งแก่นายกรัฐมนตรีถวัลย์ฯ ถึงความไม่พอใจพฤติกรรมทุจริตต่อหน้าที่ของข้าราชการตั้งแต่ชั้นเล็ก ๆ จนถึงชั้นผู้ใหญ่อย่างครึกโครม ดูเหมือนว่ารัฐบาลจะปราบปรามไม่ได้ผล จึงปล่อยปละละเลยกันมากมายเช่นนี้ เท่ากับเป็นการหย่อนสมรรถภาพของรัฐบาลทุก ๆ ด้านต่อการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประชาชน ในที่ประชุมนั้นเองนายกรัฐมนตรีถวัลย์ฯ ถึงกับถามพลเอกอภัยฯ ว่าต้องการเป็นนายกรัฐมนตรีหรือ ซึ่งหลวงอภัยฯ ได้ตอบปฏิเสธ ๑๐๑

๑๐๐ ธนาคารแห่งประเทศไทย. รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๔๘๐ หน้า ๒.

๑๐๑ เขียน สุโกศล, พ.ศ.ท. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเอกอภัย อุดมเศรษฐี. พระนคร : โรงพิมพ์กรมตำรวจ, พ.ศ. ๒๔๙๓.

แม้ทางรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ จะไปพยายามอย่างยิ่งที่จะลดปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับ การทุจริตต่อหน้าที่ของข้าราชการ แต่ก็ไม่ไถ่ผลมากนัก ประชาชนและหนังสือพิมพ์เริ่มเรียกร้องให้รัฐบาลริบหาทางแก้ไขปราบปรามอย่างเข้มแข็งรวดเร็ว ซึ่งแสดงว่าขณะนั้น ปัญหาต่าง ๆ ได้ประดังเพิ่มพูนมาสู่ประชาชนจนไม่สามารถจะอดทนรอต่อไปได้ อีกทั้งเพื่อ หมายรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ นี้เหมือนสมรรถภาพปราบปรามข้าราชการทุจริตไม่สำเร็จ

สำหรับพลเอกอภัยฯ ได้กลายเป็นขวัญใจของประชาชนและหนังสือพิมพ์มากยิ่งขึ้น ทั้งเรียกร้องให้รับหน้าที่เป็นประธานกรรมการปราบปรามข้าราชการทุจริตคดีมีขอบเขตหน้าที่ ทั้งนี้เพราะได้เคยเห็นผลงาน (ปราบปราม) ด้านนี้มาก่อน สมัยที่หลวงอภัยฯ ดำรงตำแหน่ง อธิบดีกรมตำรวจ (สมัยจอมพล ป. เป็นรัฐบาลครั้งแรก) ได้เคยทำการจับกุมข้าราชการชั้น ระดับรัฐมนตรีมาแล้วในข้อหาทุจริตต่อหน้าที่ จากผลงานของหลวงอภัยฯ ครั้งนั้น ทำให้ นายเสียง ไชยกาล หัวหน้าพรรคประชาชนและ พ.ศ.ท.พันธ์ นิลรัตน์านนท์ ผู้แทน ราษฎรจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เข้าพบเพื่อขอร้องให้เป็นประธานปราบปรามข้าราชการทุจริต แต่ได้รับการปฏิเสธ ^{๑๐๒} โดยพลเอกอภัยฯ อ้างว่ากฎหมายให้อำนาจมอบเงินไปไม่พอ ทำงาน จะจับกุมข้าราชการได้เพียงระดับชั้นเอกเท่านั้น ^{๑๐๓}

✓ ทางด้านข้าราชการการเมืองโดยเฉพาะผู้แทนราษฎร ผู้มีพฤติการณ์ส่อไปในทาง ไม่จงงามนั้น บทบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ พิมพ์ไทย ได้วิจารณ์ไว้ส่วนหนึ่งว่า

^{๑๐๒} หลอด ศรีศรากร. สันติบาลใต้ดิน. พระนคร : มิวไรไทย, พ.ศ. ๒๔๘๕ หน้า ๓๘.

^{๑๐๓} โปรดดู "พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีของโทษข้าราชการและพนักงานเทศบาล ผู้กระทำความผิดหน้าที่หรือหย่อนสมรรถภาพ พ.ศ. ๒๔๕๐" ราชกิจจานุเบกษา แผนก กฤษฎีกา ฉบับพิเศษ เล่มที่ ๒๔ ตอนที่ ๓๔ (๒๓ สิงหาคม ๒๔๕๐) หน้า ๒๓.

"...เจตนาของผู้แทน เป็นสิ่งที่ควรสรรเสริญ แต่การกระทำตามเจตนา นั้นยังหลาก
จิตพิศวงในมรยาตของผู้แทนราษฎร ผู้มีภาวะที่อารยะประเทศเขาเทือกภูเขาว่ามีเกียรติ....
เราไม่ต้องการ เห็นแก่คำเขาไปปะปนที่ประชุมอันสะอาด ใต้วงควมมลิน เราขอให้ผู้แทน
ราษฎรด้วยกันเองตั้งข้อรังเกียจผู้ที่ยังไม่ได้พอกตนเองให้ชาวสะอาด.... ก่อนได้เข้าสู่
ประชุมอันมีเกียรติในสภาผู้แทนราษฎร" ๑๐๔

นักการเมืองมิได้แตกแยกกันเองอยู่แต่เพียงภายในเท่านั้น หากแต่นักการเมือง
ฝ่ายค้านยังพยายามหาเสียงกับประชาชนด้วยการโจมตีรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ อยู่เสมอทั้ง
ในหน้าหนังสือพิมพ์และสถานีวิทยุ อาทิ คมงานวัด หนังสือพิมพ์ไกรรายงานข่าวการ
ปราศรัยของนายควงฯ ในงานวัดแก้วฟ้า ว่า

"...วันเปิดงานวัดแก้วฟ้า (๑๔ มี.ค.๕๐) เวลาเที่ยงคืน นายควงฯ ได้ปราศรัย
...และได้ขอให้ประชาชนได้หาทางช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด เพราะประชาชนจะไม่มี
ทางได้รับการช่วยเหลืออะไรจากรัฐบาลหรือผู้แทนตามที่ท่านได้รับทราบจากหนังสือพิมพ์ ต่อ
จากนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็ขึ้นกล่าวต่อไปอีกว่า ตามรัฐธรรมนูญแล้วทุกคนมีสิทธิ
วิจารณ์รัฐบาลได้ พรรคฝ่ายค้านก็ไม่ได้ไว้วางใจรัฐบาลนับแต่เริ่มเข้าบริหาร ทั้ง ๆ ที่รัฐบาล
ถูกวิจารณ์ว่าไม่ช่วยเหลือประชาชน ไม่เช่นนั้นอาจจะเลวลงกว่านี้ก็ได้...." ๑๐๕ การ
ปราศรัยของนายควงฯ เร่งเร้าให้รัฐบาลหาทางช่วยเหลือประชาชนอย่างจริงจังให้มากยิ่งขึ้น

การโจมตีซึ่งกันและกันระหว่างฝ่ายรัฐบาลซึ่งเป็นกลุ่มนายปรีดีฯ กับฝ่ายค้าน ผู้
สนับสนุนนายควงฯ ทำให้ประชาชนต้องผิดหวังมากเพราะพรรคฝ่ายค้านได้กล่าวถึงการไร

๑๐๔
หนังสือพิมพ์รายวัน "พิมพ์ไทย" ประจำวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๐

สมรรถภาพทั้ง ของรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งทั้งสองสถาบันนั้นต่างมีหน้าที่ดูแลบังคับ
 ทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน จึงเท่ากับสมาชิกสภา ส่วนหนึ่ง (ฝ่ายค้าน) โดยอมรับสภาพ
 ของสภา ว่าทำงานไม่ได้ผลตามหน้าที่ ยิ่งกว่านั้นยังไม่รับผิดชอบต่อประชาชนตามเจตนาร
 มณ์ของผู้แทนราษฎร ประชาชนจึงต้องหันไปพึ่งพรรคประชาธิปไตยซึ่งเป็นฝ่ายค้านให้ช่วยเป็น
 ปากเสียงแทน แต่ก็มีเสียงน้อยในสภา ไม่อาจจะก่อประโยชน์ให้แก่ประชาชนได้มากนัก^{๑๐๖}
 เมื่อประชาชนได้รับการปฏิบัติจากรัฐบาลและสมาชิกสภา ตามสภาพเช่นนี้จึงพอเชื่อได้ว่า
 จะไม่ได้รับความนิยมนับสนุนจากประชาชนนอกจากความเสื่อมศรัทธาเท่านั้น แม้แต่หนังสือ
 พิมพ์ก็พยายามเหน็บแนมนักการเมืองฝ่ายรัฐบาลเสมอว่า การที่นักการเมืองไม่รับผิดชอบต่อ
 หน้าที่และประชาชน โดยจะหาเสียงเพียงเพื่อให้ชนะคู่แข่งเท่านั้น จะโน้มนำพฤติกรรมการ
 หาเสียงของเขาจึงไม่ผูกพันกับประชาชน นักการเมืองประเภทนี้จะอ้างได้เสมอว่า "เขา
 ขาดเสียงขาดพรรคพวก แม้เขาเองไม่เห็นด้วยก็ยังต้องทำตามซึ่งความจริงเขาทำตามไป
 เพราะอย่างอื่นก็ได้ นับว่ายังไม่ใช้ระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์^{๑๐๗} กายเหตุนี้จึง เป็น
 สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนเบื่อหน่ายต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะเห็นได้ว่า
 มีผู้ไปใช้สิทธิอันน้อยลงทุกทีจะสังเกตได้จากร้อยละของผู้มีสิทธิไปลงคะแนนแต่ละครั้งดังนี้

ครั้งที่ ๑	การเลือกตั้งทั่วไป	เมื่อ ๑๕ พ.ย. ๓๖	ผู้มีสิทธิร้อยละ ๔๑.๔๕
ครั้งที่ ๒	การเลือกตั้งทั่วไป	เมื่อ ๗ พ.ย. ๔๐	ผู้มีสิทธิร้อยละ ๔๐.๒๒
ครั้งที่ ๓	การเลือกตั้งทั่วไป	เมื่อ ๑๒ พ.ย. ๔๑	ผู้มีสิทธิร้อยละ ๓๕.๐๓
ครั้งที่ ๔	การเลือกตั้งทั่วไป	เมื่อ ๖ ม.ค. ๔๕	ผู้มีสิทธิร้อยละ ๓๒.๕๒

^{๑๐๖} บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. เรื่องการเมือง หน้า ๓๕๗-๓๕๘.

^{๑๐๗} ไปรักคุณ "บทบรรณาธิการ" หนังสือพิมพ์รายวัน นิกม ประจักษ์ที่ ๑๑

การเลือกตั้งเพิ่มเติมใน ๔๗ จังหวัด เมื่อ ๕ ส.ค.๕๕ ผู้นำใช้สิทธิร้อยละ ๓๔.๘๒^{๑๐๘}

จะเห็นได้ชัดจากร้อยละของผู้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งลงจำนวนลง
ทุกที่ แสดงว่าประชาชนไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่เห็นความสำคัญในการออกเสียงเลือกตั้ง
ซึ่งจะควยเหตุผลอื่นใดอีกก็ตาม แต่คงยอมรับว่านักการเมืองในระบบประชาธิปไตยของ
ไทยนับตั้งแต่เริ่มเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา จนถึงสมัยรัฐบาลพลเรือนหลังสงคราม
ไม่ประสบความสำเร็จในการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน อีกทั้งยังชี้ให้เห็นว่าประ-
ชาธิปไตยมิได้เจริญงอกงามแผ่กระจายออกไปในหมู่ประชาชนมากนัก ในเมื่อเป็นเช่นนี้จึง
เท่ากับรัฐบาลขณะนั้นมีฐานอำนาจทางการเมืองไม่มั่นคงและมีแนวโน้มที่จะอ่อนแอ
ลงเป็นลำดับ อันเนื่องมาจากความประพฤติของนักการเมืองและการหย่อนสมรรถภาพใน
การบริหารบ้านเมืองดังที่กล่าวแล้ว

สำหรับประชาชนซึ่งไม่มีปากเสียงที่จะเรียกร้องในสิ่งที่ต้องการ แม้ดีสักเท่า
ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ กังที่พรรคประชาธิปัตย์ได้กล่าวแล้วนั้น ในสภาพนี้ประชาชน
จึงเท่ากับถูกทอดทิ้งให้อยู่วงนอกเวทีการเมืองอย่างไรที่พึง ฉะนั้นจึงเชื่อได้ก็อย่างหนึ่งว่า
ช่องว่างระหว่างประชาชนกับรัฐบาลหรือนักการเมืองจะต้องมีมากขึ้น เฉพาะอย่างยิ่งนับ
ตั้งแต่รัฐบาลนายปรีดีฯ เป็นต้นมา กล่าวคือเมื่อมีการฉีกรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๕
เกิดขึ้นในวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ ประชาชนและหนังสือพิมพ์ทางวิจารณ์รัฐบาลนาย
ปรีดีฯ อย่างหนักที่ไม่สามารถวางความปลอดภัยแก่องค์พระมหากษัตริย์ได้ ยิ่งกว่านั้น
ประชาชนส่วนใหญ่ยังปักใจเชื่อว่านายปรีดีฯ ผู้นำคนสำคัญทางการเมืองขณะนี้มีส่วนพัวพัน

^{๑๐๘} มนตรี เถ่งตระกูล. รัฐสภาไทย ศึกษาเฉพาะกรณีปัญหาความอ่อนแอ.

วิทยานิพนธ์ปริชญ์มหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๑๓.

หน้า ๑๕๕-๑๕๖.

รู้เห็นเกี่ยวกับกรณีนี้ด้วย แม้วารัฐบาลจะออกคำสั่งการอันแจ่มแจ้งผลการสอบสวนของคณะกรรมการที่รัฐบาลตั้งขึ้นให้ประชาชนทราบหลายฉบับ ประชาชนก็ไม่ยอมคลายความเชื่อไปจากเดิม ว่าเป็นแผนทางการ เมืองของกลุ่มนายปรีดีฯ เพื่อจะหาทางจัดตั้งมหาชนรัฐขึ้น (ระบบการปกครองสังคมนิยมโซเชี่ยลลิสม์แบบสหภาพรัสเซีย) ซึ่งนายปรีดีฯ เคยมีพฤติกรรมส่อให้เข้าใจว่ามีทัศนะไปในทางสังคมนิยมดังกล่าว ในสมัยรัฐบาลพระยามโนปกรณ โนติชิตาครั้งที่นายปรีดีฯ เสนอโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ (สมุดปกเหลือง) ต่อสภาผู้แทนราษฎร แต่รัฐบาลพระยามโนปกรณ โนติชิตา ลงความเห็นว่า เป็นเค้าโครงการเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ จนนายปรีดีฯ ต้องมัวหมองไปครั้งหนึ่งแล้ว ๑๐๘ ฉะนั้นเมื่อมีการก่อกวนเกิดขึ้น และประชาชนมีความเชื่อไปในทางเสียหายแก่นายปรีดีฯ เช่นนี้จึง เป็นการยากแก่รัฐบาลนายปรีดีฯ และอยู่ในฐานะลำบากที่จะชี้แจงให้ประชาชนเชื่อได้อีก ประกอบกับหนังสือพิมพ์ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่เราอารมณ์ให้เกิดความเชื่อได้ไม่น้อย อาทิบทบรรณาธิการหนังสือนิตยสาร "รุ่งอรุณ" ได้เขียนคำไว้อาลัยแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศ ความบางตอนก็ชวนให้น่าสงสัยอยู่ไม่น้อย ความว่า

".... ไม่มีใครคาดเลยว่า เหตุการณ์อันสุดแสนจะทนไถ่จะพึงเกิดขึ้น... ไม่มีใครนึกเลยว่า ไทยที่บอบช้ำมา เพราะ สงครามระดับโลกนี้ จะต้องบอบช้ำอีกอย่างแสนสาหัส เพราะเหตุร้ายนี้ เมืองไทยได้เสียไปแล้วซึ่งพระมหากษัตริย์ที่ทรงพระคุณดำ เลิศพระองค์หนึ่งในระบอบประชาธิปไตย เมืองไทยได้เสียไปแล้วซึ่งพ่อเมือง ผู้ทรงเป็นร่มโพธิ์ทองของประชาชนทั้งผอง เมืองไทยได้เสียไปแล้วซึ่งมหาบุรุษผู้เป็นที่รักและ เคารพสักการะร่วมกันของเรา ไม่มีใครจะแวมเสียไ้ซึ่งการหลั่งน้ำตา ซึ่งแม้จะมีไ้ไหลนองหน้า แต่ไ้หลังไ้หลออยู่ท่ามกลางหัวใจ..." ๑๑๐

๑๐๘ ไปรคตุ วิเทศกรณีย์. เรื่องเดิม หน้า ๕๕๘.

๑๑๐ "บทบรรณาธิการ" นิตยสาร "รุ่งอรุณ" ปีที่ ๑ เล่มที่ ๒๐ (๑๕ มิถุนายน ๒๔๘๕

ประชาชนต่างเฝ้ารอการสอบสวนกรณีสวรรคตมาตั้งแต่รัฐบาลนายปรีดีฯ ตลอดจนมาถึงรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ ผลการสอบสวนก็ยังไม่เป็นที่แจ่มชัด ประชาชนยังคงมีความเชื่อตามรูปเดิมว่าพระมหากษัตริย์พระองค์นั้นถูกลอบปลงพระชนม์จากหน้ามือของกลุ่มนักการเมืองฝ่ายรัฐบาล แม้แต่หนังสือพิมพ์ ไทยใหม่ ซึ่งลงบทความในคอลัมน์ "กษัตริย์ผู้บริสุทธิ์" ในวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าสุทนต์มณี ๘ ในปีต่อมา ก็ยังมีเนื้อความบางตอนที่แสดงให้เห็นว่าความสงสัยในหมู่ประชาชนยังคงมีอยู่เหมือนเดิม ซึ่งจะพิจารณาได้จากคือ

"... เมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศ ในคราวเสด็จนิวัติสู่พระนครครั้งสุดท้ายสุดนั้น ไ้รับสั่งแก่ผู้แทนบริษัทส่งข่าวรอยเตอร์ของอังกฤษ ผู้ได้มีโอกาสเข้าเฝ้า เป็นความว่าพระองค์ทรงยินดีและ เฝ้ามองพระราชหฤทัยที่ เกี่ยวที่จะทรงสละราชสมบัติ ถ้าหากว่าชาวประเทศของพระองค์ต้องการ เป็นรีพับริค (สาธารณรัฐ) นี้เป็นเป้าหมายที่จะอ้างอิงได้ สำหรับกรณีที่เราล้อมเราอยู่อย่างปัจจุบัน เป็นสิ่งที่จะต้องระลึกถึงกษัตริย์ไทยพระองค์นี้ ซึ่งขณะนั้นทรงบรรลุนิติภาวะจึง เป็นกษัตริย์ที่ทรงความบริสุทธิ์อย่างยิ่ง ขอความเคารพระลึกถึงแห่งพระสภานิกงทั้งหลายไม่วันเสื่อมคลาย" ๑๑๑

การที่หนังสือพิมพ์วิจารณ์หรือให้ความเห็นเกี่ยวกับกรณีสวรรคตไปในรูปต่าง ๆ อยู่เสมอ จึงเป็นการเร้าความเชื่อให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนได้ดีกว่าการบีบแรงแจ้งของรัฐบาล เพราะประชาชนไม่เชื่ออีกและขาดศรัทธาลง เป็นลำดับตามที่ไ้กล่าวมาแล้ว นับเป็นการสูญเสียความนิยมครั้งสำคัญของนายปรีดีฯ ความดีทั้งหลายที่ประชาชนเคยเคารพกั้นวันแต่จะเสื่อมคลายลงไป แม้รัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ จะได้รับหน้าที่ต่อมา ปัญหากรณีสวรรคตก็ยังคงคุกคามเสถียรภาพรัฐบาลนี้อย่างรุนแรงอีกทั้งในและนอกสภาฯ พรรคประชาธิปัตย์ได้นำเรื่องนี้โจมตีรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ เมื่อมีการเปิดอภิปรายทั่วไปครั้งสำคัญเมื่อวันที่ ๑๕

๑๑๑ "กษัตริย์ผู้บริสุทธิ์" ไทยใหม่ ประจำวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๐ หน้า ๕.

พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ ถึงได้กล่าวแล้วว่ารัฐบาลขณะนั้นจะแนบใจจากสมาชิกส่วนใหญ่ตามเดิม ทรรศนะประชาธิปไตยได้รับประโยชน์ก็เพียงทางกันจิตใจที่ประชาชนให้การสนับสนุนเท่านั้น

จากการบกพร่องในการบริหารประเทศของรัฐบาลขุนนายปรีทิตา หรือรัฐบาลพลเรือนหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รัฐบาลยุคนี้ไม่อาจจะหาทางบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนได้เท่าที่ควร ประกอบกับกรณีสวรรคตนับเป็นประเด็นสำคัญอย่างยิ่งที่คณะรัฐประหารรวบรวมเป็นมูลเหตุทำการรัฐประหารล้มล้างรัฐบาลพลเรือนหลังสงคราม เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๐ โดยคณะทหารได้ให้เหตุผลการทำรัฐประหารครั้งนั้นว่า เพราะรัฐบาลไม่อาจจะคลี่คลายคดีนี้ได้ ฉะนั้นส่วนหนึ่งของการทำรัฐประหารนี้ก็เพื่อจัดการสืบหาตัวผู้ร้ายลอบปลงพระชนม์ และจัดการฟ้องร้องลงโทษตามกฎหมาย ^{๑๑๒} ภายใต้การบัญชาการของคณะรัฐประหารได้ลงมือจับกุมบุคคลซึ่งสันนิษฐานนำสืบและสอบสวนไว้แล้ว เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๐ ก็ถึงขั้นศาลฎีกา จำเลย

๑ นายศาลตัดสินประหารชีวิต คือ

๑. นายเฉลียว ปทุมรส จำเลยที่ ๑
๒. นายชิต สิงหเสนีย์ จำเลยที่ ๒
๓. นายบุญ บัณฑริน จำเลยที่ ๓

ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๔๔ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๗ ก็ถึงที่สุด ^{๑๑๓}

^{๑๑๒} ปรกฏ สุชิน คัมภีร์. เรื่องเดิม หน้า ๕๓-๕๔.

^{๑๑๓} ปรกฏ วิเทศกรณีย์. เรื่องเดิม หน้า ๕๕-๕๖.

เกี่ยวกับกรณีสวรรคตนี้ นายปรีดีฯ ได้กล่าวตอบคำสัมภาษณ์ไว้ว่า

"เมื่อรัชกาลที่ ๘ สวรรคตแล้ว ฝ่ายแพะและชนชั้นสนับสนุนเขา ก็ทำโฆษณาใส่ร้ายผมปลงพระชนม์ในหลวงพระองค์นั้น ทำนองที่ได้ร้ายบางพรรคในระหว่างเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๑๘ ว่าทำลายชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ วิธีใส่ร้ายก็ใช้หนังสือพิมพ์ของชนชั้นฆาตฆาต คักกินาเป็นเครื่องมือ แล้วปลุกโดยวิธีต่าง ๆ รวมทั้งวิธีตะโกนตามโรงหนัง เพื่อหลอกลวงประชาชนให้หลงเชื่อ แม้ภายหลังที่ผมออกจากประเทศจีนมาอาศัยอยู่ในประเทศฝรั่งเศส ก็ยังมีหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวันและรายสัปดาห์ และหนังสือพิมพ์ไทยเดลี ลงข่าวหมิ่นประมาทใส่ความผม ซึ่งผมได้ยื่นฟ้องผู้ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับ จำเลยได้ประกาศขออภัย แต่ก็ยังมีบุคคลจำนวนหนึ่งที่เป็นชากรชนชั้นฆาตฆาต ขำคักกินาที่พยายามใส่ร้ายผมต่อมาอีก..." ๑๑๔

นอกจากนั้นนายปรีดีฯ ยังได้อ้างถึงตัวแทนของจอมพล ป. ที่ส่งไปหานายปรีดีฯ เกี่ยวกับเรื่องนี้อีกว่า ภายหลังจากเกิดรัฐประหารวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๐ แล้ว จอมพล ป. ได้จัดตั้งรัฐบาลใหม่ต่อมา ๑๑๕ จอมพล ป. ได้ส่งตัวแทนไปพบผม (นายปรีดีฯ) ในประเทศจีน แจ้งว่าได้หลักฐานใหม่ แสดงว่าบุคคลประหารชีวิตทั้งสามคนและผมเป็นผู้บริสุทธ์ ฉะนั้นจอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงจะ เสนอสภาผู้แทนราษฎรให้ออกกฎหมายให้มีการพิจารณาคดีใหม่ด้วยความเป็นธรรม ครั้นแล้วก็มีผู้ยื่นให้จอมพลสฤษดิ์ อนุวัชร์ กับ

๑๑๔ ปรีดี พนมยงค์ "บันทึกข้อสังเกตุและคำตอบคำถามนิสิตนักศึกษาคณะที่ประสงคค์ เรียบเรียงวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับรัฐบาลบางสมัยของประเทศไทย" รวบรวมโดย คณะจัดทำ จดสารธรรมศาสตร์ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๕) หน้า ๓๑.

๑๑๕ "ประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี", ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎกระทรวง เล่มที่ ๖๕ ตอนที่ ๒๐ (๑๓ เมษายน ๒๕๑๑) หน้า ๒๔๑.

พวกทำรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ โคนล้มรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม
 หลักฐานใหม่ที่ได้มีคนไทยไม่น้อยกว่า ๒ คน ได้เห็นโดยการเปิดเผยของจอมพล ป. พิบูล
 สงคราม ขณะลี้ภัยอยู่ในสหรัฐอเมริกาเป็นการชั่วคราว เมื่อย้ายไปประจำที่ญี่ปุ่น ก็มี
 คนไทยอย่างน้อยอีก ๒ คนได้เห็น จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังได้มีจดหมายถึงผม ๒ ฉบับ
 ขอให้ผมให้โอวาทกรรมแก่การที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ทำผิดพลาดไปในหลายกรณี
 รวมทั้งในการที่ได้ขอพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้บริสุทธิ์ที่ถูกประหารชีวิตไปแล้วนั้นด้วย...
 ความจริงอาจปรากฏขึ้น แม้จะล่วงเลยหลายร้อยปีก็ตาม ทุกวันนี้ก็เคยชกกันชกชกกัน ถึง
 กับนักเรียนหลายคนตามผม ผมก็บอกว่า เป็นเรื่องที่คุณออกมาไม่ได้ขณะนี้ จึงขอฝาก
 ให้ชนรุ่นหลังและประวัติศาสตร์ตอบแทน..." ๑๑๖

จากสภาพแวดล้อมและ เหตุผลที่พัวพันกับนายปรีดีฯ จึง เป็นเหตุให้พรรคการเมือง
 ฝ่ายตรงข้ามโจมตีได้อย่างรุนแรง เพราะการขัดแย้งทางการเมืองในช่วงนี้มีสาเหตุจาก
 กรณีสวรรคตเข้ามาแทรกแซง ทำให้ฝ่ายตรงข้ามสามารถหยิบยกขึ้น เป็นเครื่องชี้นำหาความ
 ดีความชอบจากประชาชนได้ง่าย โดยเหตุที่ประชาชนส่วนใหญ่มีความเชื่อโน้มไปในทาง
 เกี่ยวกับที่พรรคการเมืองตรงข้ามฝ่ายรัฐบาลอ้างถึง ฉะนั้นจึง เป็นการยากที่จะมีการประสาน
 ประโยชน์จากกลุ่มนักการเมืองฝ่ายพลเรือนอีกต่อไป ความเข้มแข็งที่เคยร่วมพลังทางการเมือง
 เมืองมาแต่แรกได้หักหายไป ความอ่อนแอได้กลับเข้าแทนที่ โอกาสทางการเมืองขณะนั้น
 จึงเหมาะแก่ผู้ไปกำลังที่จะใช้ล้มล้างอำนาจรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ ได้ง่ายเพราะรัฐบาล
 ปราศจากการสนับสนุนเกือบทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะจากประชาชนดังได้กล่าวมาแล้ว

ครั้งประมาณเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ก็มีข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ว่าจะมีการ
 รัฐประหาร เกิดขึ้น ^{๑๑๗} ซึ่งความจริงก็อาจจะ เป็นไปได้เพราะ เสถียรภาพรัฐบาลพลเรือตรี

^{๑๑๖} ไปรคต สุพจน์ คานตระกูล. ขอโต้แย้งกรณีสวรรคต. กรุงเทพฯ : ประจักษ์
 การพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๑๗. หน้า ๔๓.

^{๑๑๗} หนังสือพิมพ์รายวัน "พิมพ์ไทย" ประจำวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐
 หน้า ๑.

ถวัลย์ฯ ขณะนั้นเสื่อมโทรมอย่างยิ่งจนไม่น่าจะไว้วางใจ แต่ถึงกระนั้นพลเรือตรีถวัลย์ฯ นายกรัฐมนตรี มิได้วิตกกังวลแต่อย่างใด เพราะมีความเชื่อมั่นในคำมั่นสัญญาของพลเอกอภัย อภัยเดชจรัส ผู้บัญชาการทหารบกที่ได้เคยให้คำมั่นแก่นายกรัฐมนตรีไว้ว่า เรื่องการปฏิวัตินั้นปล่อยให้มันเป็นหน้าที่ของท่านเอง เรื่องนี้พลเรือตรีถวัลย์ฯ ได้เปิดเผยภายหลังที่ได้หนีการรัฐประหารไปอยู่ที่สุราษฎร์ธานีว่า "... เห็นเขาคูยกว่า เขาเป็นแหละผู้บัญชาการทหารบก ถ้าทหารบกปฏิวัติกันก็ให้ขามศพเขาไป" ^{๑๑๘} ภัยเหตุจากความมั่นใจของพลเรือตรีถวัลย์ฯ ยังได้ให้ทัศนะส่วนตัวกับเอกอัครราชทูตอเมริกันประจำประเทศไทย นายเอควิน สแตนตัน ซึ่งได้พบปะเพื่อสอบถามนายกรัฐมนตรีก่อนที่ข่าวลือจะมีการรัฐประหาร นายกรัฐมนตรีจึงได้กล่าวด้วยความมั่นใจว่า "ท่านทูต ผู้บัญชาการทหารบกและฝ่ายตำรวจอยู่กับข้าพเจ้า อีกทั้งข้าพเจ้ายังมีกองทัพเรืออยู่ในกระเป๋าคู่" ^{๑๑๙} และต่อมาเมื่อนักข่าวได้เรียนถามความรู้สึกเกี่ยวกับจะมีการรัฐประหารเกิดขึ้น พลเรือตรีถวัลย์ฯ จึงได้ตอบเป็นเชิงหยอกหลอกกับนักข่าวว่ากำลังนอนรอคอยอยู่ที่บ้าน ไม่เห็นมีการปฏิวัติ การที่ตอบไปเช่นนั้นเพราะนายกรัฐมนตรีนึกว่าอธิบดีกรมตำรวจ พลเรือตรีหลวงสังวรณี สุวรรณศัพท์ ซึ่งมั่นใจว่าจะช่วยป้องกันรัฐประหารมิให้เกิดขึ้น ได้วางตัวเป็นกลางเสียแล้ว โดยที่พลเรือตรีหลวงสังวรณีฯ ได้กล่าวกับ ร.ศ.อ. เข็ม ชัยสงค์ เมื่อไปขออนุมัติจับผู้คิดจะทำรัฐประหารตามการสืบสวนของสันติบาลว่า

"... เราเป็นข้าราชการประจำ ไม่เกี่ยวกับข้าราชการการเมือง ทหารเขาจะยึดอำนาจก็เพื่อเปลี่ยนตัวหัวหน้าการเมือง พวกเราไม่เกี่ยวข้องอะไร จะเปลี่ยนแปลง

^{๑๑๘} เทพวิฑูร นุชเกษม. "ครั้งหนึ่งเมื่อผมไม่มีพสุธาจะอาศัย" ใน ประชาชาติ. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๔ (๓๑ ตุลาคม - ๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๓) หน้า ๕๕.

^{๑๑๙} Edwin F. Stanton, Brief Authority (London, Robert Hale Limited 1957), p. 207.

สักก็รัฐบาลเราก็คงอยู่เป็นข้าราชการประจำ ผมได้ออกคำสั่งประจำไว้แล้วว่าหากเกิดการยึดอำนาจขึ้นก็ให้ตำรวจอยู่เฉย ๆ ผมได้บอกหลวงชาติา รองอธิบดีให้ทราบไว้แล้ว ทางกรมสารวัตรทหารก็เช่นเดียวกัน ผมได้ออกคำสั่งประจำไว้แล้วจะให้สารวัตรทุกคนเข้าประจำกรมกองเฉย ๆ ..."^{๑๒๐}

จากคำกล่าวนี้แสดงให้เห็นได้ว่าแม้แต่ข้าราชการประจำเองก็ยังไม่ให้ความร่วมมือกับรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ โดยเฉพาะจากข้าราชการประจำในตำแหน่งสำคัญ ๆ และการที่รัฐบาลไม่สอบสวนประมวลข่าวลือนั้นก็ยิ่งเห็น แต่กลับปล่อยปละละเลยจึงเท่ากับรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ ตกอยู่ในความประหัตประหารอย่างยิ่ง

สำหรับนายปรีทียา รัฐบุรุษอาวุโส ได้เดินทางไปต่างประเทศในฐานะทูตสันถวไมตรีในนามของประเทศไทย ระหว่างวันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๕ ถึงวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๐ เพื่อเยี่ยมเยียนประเทศต่าง ๆ ตามคำเชิญ อาทิ ประเทศจีน ฟิลิปปินส์ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส สวีตเซอร์แลนด์ เดนมาร์ก สวีเดน และนอร์เวย์ เมื่อเดินทางกลับสู่ประเทศไทยแล้ว ก็ได้ข่าวการรัฐประหาร แต่นายปรีทียา ก็ไม่วิตก เพราะเชื่อมั่นในอำนาจของพลเอกอดุลย์ฯ ผู้บัญชาการทหารบก ประกอบกับนายปรีทียา ได้ข่าวว่าผู้ที่ทำรัฐประหารเป็นนายทหารนอกประจำการแล้วทั้งนั้น^{๑๒๑} จึงไม่น่าวิตก แต่แล้วในที่สุดการรัฐประหารก็เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๐^{๑๒๒}

^{๑๒๐} เขียว (ชัยสงค์) อัมพันธ์, ร.ต.อ. มหาวิทยาลัยของชาวเขา, พระนคร : โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์, พ.ศ. ๒๕๐๑, หน้า ๕๕๕.

^{๑๒๑} "เรื่องเดิม" หน้า ๕๖๕-๕๖๗.

^{๑๒๒} โปรดดู "พระราชบัญญัติปิโรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๘๐" ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย เล่มที่ ๖๔ ตอนที่ ๖๒ (๒๓ ธันวาคม ๒๔๘๐) หน้า ๗๔๑.

สาเหตุตามที่กล่าวมานี้นิยมชี้ให้เห็นได้ว่าผู้นำฝ่ายพลเรือนสมัยหลังสงคราม ก็ได้
อาศัยตำแหน่งทางทหารหรือข้าราชการประจำเป็นที่อิงอิงอยู่บ้าง แต่พยายามใช้อย่าง
สงวนท่าทีไม่เปิดเผยเหมือนในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. ที่ใ้กระทำความในยุคนั้นระบอบ
ประชาธิปไตยของไทยและระยะหลังสิ้นสุกรัฐบาลพลเรือนหลังสงครามแล้ว ๑๒๓

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่ารัฐบาลพลเรือนหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ พยายาม
ดำเนินการบริหารประเทศให้เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตย เว้นแต่เรื่องการเมือง
แข่งขันในเกมสกอร์ เมืองเท่านั้นที่เป็นสาเหตุนำไปสู่ความระวากัน ขาดความร่วมมือซึ่งกัน
และกัน กอปรกับประโยชน์ส่วนตัวและพรรคพวกได้เข้ามาเกี่ยวข้อง อีกทั้งจากการยึดมั่น
ในอุดมการประชาธิปไตยในหมู่นักการเมืองบางกลุ่มบางพวก โดยอาศัยแอมแปงอำนาจ
หน้าที่ไปในทางมอชอบในทางต่าง ๆ ก่อให้เกิดความเคียดแค้นแก่ผู้เกี่ยวข้องและประชาชน
ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง จนไม่เกิดผลดีแก่การบริหารบ้านเมือง ประชาชน
ส่วนใหญ่จึงเกิดความไม่พอใจและตำหนิรัฐบาลพลเรือนหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ โดยเฉพาะ
รัฐบาลนายปรีดีฯ และรัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ฯ ซึ่งความจริงทั้งสองรัฐบาลก็ควรรับภาระหนัก
ที่ตกทอดมาจากรัฐบาลคณะก่อน ๆ ในช่วงนี้อยู่แล้วไม่น้อย ทั้งนี้เพราะปัญหาเหล่านั้นได้รับการแก้ไขให้เบาบางไปไ้พอสมควร

รัฐบาลที่มาจากประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนตามหลักการประชาธิปไตย
จึงจำต้องปกครองประชาชนให้มีความผาสุกอย่างทั่วถึง แต่ถ้รัฐบาลนั้น ๆ ไม่สามารถ
แสวงหาความเจริญให้กับชาติบ้านเมืองให้ปรากฏแก่สายตาประชาชน ไม่แสวงหาภาพพจน์

๑๒๓
นายสาวสกี อภิวัตน์ ให้สัมภาษณ์ตามคำมอบหมายของกุดหญิงเลขา อภิวัตน์
ยอมรับว่ารัฐบาลพลเรือนตั้งแต่ยุคนายควงฯ เป็นรัฐบาลที่อาศัยกำลังบางส่วนของคนทัพ
เรือสนับสนุนอยู่อย่างลับ ๆ.

ของรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยให้ประชาชนได้เห็นความถึงามเสียตั้งแต่ระยะแรก ๆ ก็เท่ากับว่านักการเมืองในยุคนั้นเฝ้ากำลังทำลายประชาธิปไตยที่เรีนจะงอกงามให้อับเฉา เพราะประชาชนซึ่งเคยชินกับระบบการเมืองการปกครองระบอบเก่ามานาน จะมองระบอบประชาธิปไตยโดยเปรียบเทียบในความรูสึกระหว่างระบอบใหม่และระบอบเก่าอยู่ตลอดเวลา ถ้านักการเมืองยังขาดความพยายามอย่างจริงจัง ในอันที่จะต้องช่วยเหลือเกื้อกูลระบอบประชาธิปไตยให้ประชาชนได้เห็นผลดีมีประสิทธิภาพ ก็น่าจะเชื่อว่าประชาชนอาจหันกลับไปนิยมระบบเก่าซึ่งบังงใจอยู่มากก็ได้ แม้จะไม่แสดงออกในทางการเมืองมากนัก แต่ในสังคมความนิยมระบบเก่ายังปรากฏให้เห็นได้ชัดกว่ายังมีอยู่มาก

รัฐบาลพลเรือนหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ นับเป็นรัฐบาลช่วงหนึ่งซึ่งประชาชนเคยให้การนิยมนยกย่องมาในระยะแรก ๆ แต่ด้วยการซัดเซ่งแตกแยกกันเองในกลุ่มนักการเมืองฝ่ายพลเรือนจึงกลายเป็นสาเหตุสำคัญนำไปสู่ความอ่อนแอในการบริหารประเทศทุก ๆ ทาง รัฐบาลซึ่งเคยเข้มแข็งมาในระยะแรก ๆ ของการจัดตั้งรัฐบาลพลเรือนก็กลับหย่อนประสิทธิภาพอย่างที่ไม่อาจจะนับภาพเป็นเช่นนั้น คือไม่ประสพผลดีในการแก้ไขปัญหาวางเศรษฐกิจ สังคและ การเมืองการปกครอง ผลสะท้อนต่อความรู้สึกของประชาชนก็คือความเบื่อหน่ายระอาใจรัฐบาลพลเรือนยุคนี้เพิ่มมากยิ่งขึ้นทุกขณะ ทั้งนี้เนื่องมาจากความเกือกร่อนหลังสงครามยังปรากฏอยู่ทั่วไป รัฐบาลแก้ไขได้ผลไม่มากนัก จากสาเหตุที่กล่าวนี้คณะรัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๙๐ ซึ่งนำโดยพลโท ผิน ชุณหะวัณ จึงล้มล้างอำนาจรัฐบาลยุคนี้เสียเพื่อจัดตั้งรัฐบาลใหม่ ความความตองกรของประชาชนและคณะรัฐประหาร

รัฐบาลใด ๆ ก็ตามที่บริหารประเทศโดยไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนจนก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลขึ้นทั่วไปเพราะความเกือกร่อนในรูปต่าง ๆ อันเนื่องมาจาก

การขาดการเอาใจใส่โดยไม่ปรับปรุงแก้ไขให้ลุล่วงไปได้แล้ว รัฐบาลนั้น ๆ จะต้อง
 ประสบกับปัญหาเสถียรภาพรัฐบาลไม่มั่นคงและในที่สุดก็จะถูกโค่นล้มไป เช่นเดียวกับ
 การสิ้นอำนาจทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือนยุคนายปรีดีฯ เหมือนกัน คือไม่สามารถ
 สืบทอดตำแหน่งทางการเมืองต่อไปได้ตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ ต่อจากนั้นอำนาจทาง
 การเมืองก็ถ่ายเทไปสู่ผู้นำการเมืองฝ่ายทหารบกทำหน้าที่จัดตั้งรัฐบาล^{๑๒๕} เป็นอันว่า
 รัฐบาลพลเรือนก็ไม่มีโอกาสที่จะได้จัดตั้งขึ้นอีกเป็นเวลานานจนถึงภายหลังเหตุการณ์วันที่
 ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ผ่านพ้นไป สภาพแวดล้อมทางการเมืองได้เปิดโอกาสให้มีการ
 จัดตั้งรัฐบาลพลเรือนขึ้นได้อีกครั้งหนึ่ง แต่มีอายุยืนยาวไปได้ไม่เกิน ๓ ปีเท่านั้น